ତୁଳସୀ ରାମାୟଣର ସାରକଥା

ଶ୍ରୀମତୀ ପୁଣ୍ୟପ୍ରଭା ପଟ୍ଟନାୟକ, ବି. ଏ.

Presented to Pragati Utkal Sangha.
By. B. Nayak.

ତୁଳସୀ ରାମାୟଣର ସାର କଥା

ଶ୍ରୀମତୀ ପୁଣ୍ୟପ୍ରଭା ପଟ୍ଟନାୟକ, ବ. ଏ.

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ
୩୦।୧।୭୦

ମୂଲ୍ୟ—ଏକଟଙ୍କା
(ଅତିରିକ୍ତ ନାହିଁ)

ମୁଦ୍ରାକର	ପ୍ରଭାତୀ ପ୍ରେସ୍ କଟକ-୨
ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ	ଜାନୁଆରୀ, ତିରିଶ ୧୯୭୦
ମୂଲ୍ୟ	ଏକ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର
ପ୍ରକାଶକ	ଶୁଭେନ୍ଦୁ ପ୍ରକାଶନୀ ମଙ୍ଗଳାବାଗ, କଟକ-୧
ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ	ସମସ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ ବହି ଦୋକାନ

• ଉପହାର •

ଯୁବ ଉତ୍କଳ ସଂଘ ଲାଇବ୍ରେରୀ
ନଂ. ମ/୫୬୭
ତା ....
* ରାଉରକେଲା *

ନଂ ୦/୪୭

ପ୍ରଶ୍ନ—ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର—ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ରଙ୍କର ଅବତାର ବେଳର ବିଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ମହର୍ଷି ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣ ଲେଖିଛନ୍ତି । ସଂଥ ଶ୍ରୀମନ୍ ଗୋସ୍ୱାମୀ ତୁଳସୀ ଦାସ ଜୀ ଯେଉଁ ରାମାୟଣ ଲେଖିଛନ୍ତି ତାହାର ନାମ ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ । ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣରେ ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ରଂକୁ ଗୋଟିଏ ଅବତାର ବା ଦେବତାଂକର ମାନବ-ରୂପର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ତୁଳସୀ ରାମାୟଣରେ ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ରଂକର ଲୀଳା ଖେଳାର ତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝାଇ ଦିଆ ଯାଇଛି । ଉତ୍ତର ଭାରତରେ, ବିଶେଷରେ ହିନ୍ଦି ଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ଅଂଚଳରେ ତୁଳସୀ ରାମାୟଣ ଘରେ ଘରେ ପଢ଼ାଯାଏ । ବଂଗଳା ଦେଶରେ କୃତ୍ତିବାସ ରାମାୟଣ ଚଳୁଥିଲା ପରି ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳରେ ଶ୍ରୀରାମ ଚରିତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଆଲୋଚନା ସହିତ ଚଳିଥାଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସଂଥ ତୁଳସୀ ଦାସ କିଏ ?

ଉତ୍ତର—ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଭାରତବାସୀ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଭକ୍ତ ପ୍ରବର କବି ତୁଳସୀ ଦାସଜୀ ସରଯୁ ନଦୀ କୂଳରେ ରାଜାପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଂକ ପିତାଂକ ନାମ ମୁରାରି ମିଶ୍ର ବା ରୁଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର । ସେତେବେଳେ

ଆକବର ବାଦସାହ ଦିଲ୍ଲୀର ସମ୍ରାଟ । ତାଂକର ଜନ୍ମ ୧୫୮୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅର୍ଥାତ ଆଜକୁ ପ୍ରାୟ ଚାରିଶହ ବର୍ଷ ତଳେ । ଶୁଣାଯାଏ ଯେ ସେ ଯୌବନରେ ଆପଣାର ସ୍ତ୍ରୀଂକ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଆସକ୍ତ ଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ବାପ ଘରକୁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ସେ ତାଂକ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯିବାରୁ ତାଂକ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଂକୁ ଛିଗୁଲେଇ କହିଥିଲେ ଯେ ସେହି ଆସକ୍ତି ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ରଂକ ପାଖରେ ରଖିଲେ ସେ ମୁକ୍ତି ପାଆନ୍ତେ । ଏହା ଶୁଣି ତୁଳସୀ ଦାସ ବିରକ୍ତିରେ ଫେରିଲେ । କାଶୀଠାରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମ ରାକ୍ଷସ ସାଙ୍ଗରେ ଭେଟ ହେବାରୁ ସେଠାରେ ସେ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ସଶରୀରରେ ହନୁମାନଜୀ ଓ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଂକ ଦର୍ଶନ ପାଇଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେ ରାମଭକ୍ତ ହେଲେ ଓ ସାଧନା ଦ୍ୱାରା କବିତ୍ୱ ଲାଭ କଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ବାଲ୍ମୀକି ମହର୍ଷିଙ୍କ ବିଷୟରେ କ'ଣ ସେହିପରି ଶୁଣାଯାଏ ?

ଉତ୍ତର—ହଁ । ବାଲ୍ମୀକି ପୂର୍ବରୁ ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର ନାମରେ ନାନା ଅମଂଗଳ ଘଟାଉଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ଋଷିଂକ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାରୁ ଋଷି ପଚାରିଥିଲେ—ପାପର ଭାଗୀ କିଏ ? ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର ଭାବିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପରିବାର ଭାଗୀ । ଘରେ ବୁଝିବାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଧନ ଅର୍ଜୁଥିବା ଲୋକର ପାପ ସେହି ଧନକୁ ଭୋଗ କରୁଥିବା ଆଶ୍ରିତମାନେ ନଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦସ୍ୟୁ ରତ୍ନାକର ଋଷିଙ୍କର ଶରଣ ନେବାରୁ ସେ ତାଂକୁ ରାମନାମ ଜପ କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ଦସ୍ୟୁ ତୁଂଡରେ ରାମନାମ ପଶିଲା ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ରାମ ଓଲଟାଇ 'ମରା' ବୋଲି ଜପ କରିବାକୁ କୁହାଗଲା । ସେହିପରି କରୁ କରୁ ଅକ୍ଷରକୁ ଅକ୍ଷର ଲାଗି ସେ ରାମନାମ ଜପ କରୁ କରୁ ମହର୍ଷି ହୋଇ ଶେଷରେ ରାମାୟଣ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏଥିରୁ ଆମେ କଣ ଶିଖୁଛୁ ?

ଉତ୍ତର—ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରାପ ଲୋକ ରାମନାମ ଭଜନ କଲେ ଭଲ ହୋଇପାରୁଛି ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ପୂଜ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରୁଛି । ତେଣୁ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପୂଜା ମଣିଷର ମନରୁ ସମସ୍ତ କାଳିମା ଦୂର କରି ତାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ କରିପାରୁଛି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଖରାପ ଜିନିଷ କ'ଣ ଭଲ ହୋଇପାରେ ?

ଉତ୍ତର—ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇପାରେ । ସାମାନ୍ୟ ଧୂଳିକୁ ଦେଖ । ପବନ ସାଙ୍ଗରେ ବନ୍ଧୁତା କଲେ ସେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଗାମୀ ହୋଇ ଆକାଶକୁ ଯାଇପାରୁଛି । ଜଳ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା କଲେ ନୀଚଗାମୀ ହୋଇ ପଙ୍କ ପାଲଟୁଛି । ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସେ ଧୂମ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର କାକର-ଟୋପା ଓ ବର୍ଷାବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ପୃଥିବୀର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରି ପାରୁଛି । କିନ୍ତୁ ପଙ୍କ ପାଲଟିଗଲେ ସେ ସବୁବେଳେ ଘୃଣ୍ୟ । ଆମ ପାଦରେ ଲାଗିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ପରିଷ୍କାର କରି ଧୋଉଛୁ । ତେଣୁ ଧୂଳିର ଭଲ କି ଖରାପ ହେବା ତା'ର ବନ୍ଧୁତା ଯୋଗୁଁ । ମଣିଷର ଜ୍ଞାନ ନଥିଲେ ସେ ତ ଖରାପ ବାଟରେ ଯିବ । ଆଦ୍ୟ ଜୀବନରେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ, ମଦ, ମାଂସ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ହେବ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାର କରିବ । କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ ହେଲେ ସେ ଅତି ଉଚ୍ଚକୁ ଯାଇପାରିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏଇଟା କ'ଣ ସବୁବେଳେ ସମ୍ଭବ ?

ଉତ୍ତର—ଶହ ଶହ ଉଦାହରଣ ପଡ଼ିଛି । ଯେଉଁ କଳା ପବନରେ ଲାଗିଲେ ଧୂଆଁ ହୋଇ ଘର ଅପରିଷ୍କାର କରେ, ନିଶ୍ୱାସ ରୁନ୍ଧିଦିଏ; ସେହି ପୁଣି ଘିଅ ସାଂଗରେ ମିଶି ଆଖିର ଅଂଜନ ହୁଏ । ପାଣିରେ ମିଶିଲେ କାଳି ହୋଇ ପୁରାଣ, ରାମାୟଣ ଆଦି ଧର୍ମଗ୍ରଂଥ ଲେଖାଯାଏ । ପାଣି ଗଙ୍ଗାରେ ପଡ଼ିଲେ ପବିତ୍ର ଓ ନର୍ଦ୍ଦମାରେ ପଡ଼ିଲେ ଘୃଣ୍ୟ ହୁଏ । ଫୁଲ ସାଂଗରେ ପବନ ସୁବାସ ଦିଏ । ଖରାପ ଜିନିଷ ସାଂଗରେ ଲାଗିଲେ ଦୁର୍ଗଂଧ ହୁଏ । ଯେଉଁ ଲୁଗା ଦେହରେ ଭୂଷଣ, ସେହି ପୁଣି ମଡ଼ ସାଂଗରେ ଲାଗିଲେ ଫୋପଡ଼ା ହୁଏ । ସମସ୍ତେ ସ୍ଥାନ ନେଇ ଖରାପ ଭଲ ହୁଅନ୍ତି । ପୁଣି ସେମିତି ବିଶେଷ କାରଣରୁ ନିଂଦା ପ୍ରଶଂସା ପାଇଥାଆନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେମିତି ?

ଉତ୍ତର—ହେଇ ଦେଖ, ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଓ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ । ଉଭୟ ପକ୍ଷରେ ଆଲୁଅ ଅନ୍ଧାର ସମାନ । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରେ ଚଂଦ୍ର ବଢ଼ିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ବୋଲି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟ । କୃଷ୍ଣପକ୍ଷରେ ସେହିପରି ଚଂଦ୍ରକୁ କ୍ଷୟ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ବୋଲି ସେ ସମସ୍ତଂକର ଅପ୍ରିୟ । ଆଉ ଦେଖ – ସମସ୍ତଂକର ପୋଷାକ ସମାନ । କିଂତୁ ଖରାପ ଲୋକର ସୁଂଦର ପୋଷାକ ହେଲେ, ସୁଂଦର ରୂପ କି ମିଠା କଥା ଥିଲେ ବି ସେ ସମସ୍ତଂକର ଯେମିତି ଅପ୍ରିୟ,—ତା'ର ପୋଷାକ, ମିଠାକଥା ଆଦି ସେହିପରି ଅପ୍ରିୟ । ପରମାତ୍ମା ତୁମ ଦେହରେ ଥିଲେ ବି ତୁମର କରୁଥିବା କର୍ମ ଘୃଣ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ତୁମକୁ କେହି ଦେବତା ବୋଲି

ପୂଜା କରିବେ ନାହିଁ । କିଂତୁ ତୁମର କାମଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ହୋଇଥିଲେ ତୁମର ପୋଷାକ, ସୁନ୍ଦର ରୂପ, ମିଠା କଥା ସମସ୍ତଂକର ପ୍ରିୟ ହେବ । ଏଥିରୁ କ'ଣ ତୁମେ ଜାଣୁନାହିଁ ଯେ ତୁମର କରୁଥିବା କାମ ତୁମକୁ ବଡ଼ କି ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରୁଛି ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ସବୁ କଥାରେ କ'ଣ ଏମିତି ହବ ?

ଉତ୍ତର—ନଷ୍ଟପ୍ରାୟ ହେବ । ଔଷଧ ଠିକ୍ ରୋଗରେ ଦିଆହୋଇ ନଥିଲେ ଜୀବନ ନେଇପାରେ । ଦୁର୍ଗମ ବାଟରେ ସାବଧାନ ନହେଲେ ପଡ଼ିଯିବାର ଆଶଂକା ଥାଏ । ସସାରର ବାଟ ବଡ଼ ଦୁର୍ଗମ । ଏଠି ଖରାପ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି ନ ଜାଣିଲେ ତୁମେ ନଷ୍ଟପ୍ରାୟ ଖରାପ ହେବ । ପାଣିରୁ ଜୋକ ଓ ପଦ୍ମ ଉଭୟେ ବାହାରିଲା ପରି ବିଧାତା ତାଂକର ବିଚିତ୍ର ସୃଷ୍ଟିରେ ଖଳ ଓ ସନ୍ଥ ଉଭୟ ପ୍ରକାରର ଲୋକ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ଖଳମାନଂକୁ ସାବଧାନ ରହିବ । ସାଧୁମାନଂକୁ ନିଜର କରିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସାଧୁ ଓ ଅସାଧୁ ଭିତରେ ତଫାତ୍ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର—ଆସିଲାବେଳେ ଉଭୟେ ସମାନ । ଦୁହେଁ କଷ୍ଟ ଦିଅନ୍ତି । ସାଧୁମାନେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ତୁମର ମାୟା ଛଡ଼ାଇଲାବେଳେ କଷ୍ଟ ହୁଏ । ଅସାଧୁମାନେ ତୁମଠାରୁ ନେଇଯାଇ ତମ ମନରେ ମାୟାକୁ ହୁତାଶନ ପରି ଜଳାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସାଧୁଲୋକ ତୁମକୁ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପରି ଦୂରରୁ ସିନା ବାଟ ଦେଖାଇବ, କିଂତୁ ତାଂକୁ ସହଜରେ ପାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଖଳଲୋକ ତୁମକୁ ପାଇ ତୁମରି କାନ୍ଧରେ ଚୁପି ହୋଇ ବସିବ । ମୁନିଋଷିମାନେ ବି ତାଂକୁ ଡରଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଖଳଲୋକ କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ଖଳ ଲୋକ ଅଗ୍ନି ପରି ତେଜଆନ୍ । ତା'ର କ୍ରୋଧ ଅସୁର ପରି ଅନିଷ୍ଟକର । ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖ ଦେଖିଲେ ତାହାର ଓଠରେ ହସ ଫୁଟେ । ପରର କ୍ଷତିରେ ସେ ଧନୀ । ଅମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ସେ କେତୁଗ୍ରହ ପରି । ପରର ଦୋଷ ଦେଖିବା ପାଇଁ ତା'ର ଆଖି ଦୁଇଟି ସତେ ଯେପରି ସହସ୍ରଚକ୍ଷୁ ହୋଇଯାଏ । ପରର କ୍ଷତି କରିବା ପାଇଁ ତା'ର ହାତ ଦୁଇଟି ଶହେ ହାତ ହୋଇଯାଏ । ପରର ଛିଦ୍ର ଦେଖିବାକୁ ତା'ର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ହଜାରେ ଗୁଣ ବଢ଼ିଯାଏ । ପରର କାମ ବିଗାଡ଼ିବାକୁ ତା'ର କେବେହେଲେ କ୍ଳାନ୍ତି ଆସେ ନାହିଁ । ପର ନିନ୍ଦା ଶୁଣିବାକୁ ତା'ର କାନ ଦୁଇଟିରୁ ଦୁଇ ହଜାର ହୋଇଯାଏ । ପରର କ୍ଷତି କରିବାକୁ ତା'ର ବଚନ ବଜ୍ର ପରି କଠୋର । ସେମାନେ ପୃଥିବୀର ରଜା । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତମେ ସମାନ ହେବ କେମିତି ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ଆମେ ଯଦି ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରହୁ ?

ଉତ୍ତର—ଉଦାସୀନ ଲୋକ ଖଳ ଲୋକର ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁ ଓ ପ୍ରଧାନ ମିତ୍ର । ମିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି, କାରଣ—ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାଧୁଲୋକ ଆଗଭର ହୋଇ ଲଢ଼ିବ ନାହିଁ । ଶତ୍ରୁ ହୁଅନ୍ତି— କାରଣ, ଅନ୍ୟକୁ ଭଲ କହିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖରାପ ଲାଗେ । ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ତୁମକୁ ଜୀଅନ୍ତା ମଣିଷ ରୂପେ ନ ଦେଖି ମଡ଼ାରୂପେ ଦେଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମଡ଼ା ଖୋଜିବା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସାଧୁ ଲୋକେ ସବୁଠାରୁ ଅଲଗା ରହୁଛନ୍ତି ? ତାହାହେଲେ ଏ ସଂସାର ଚଳୁଛି କେମିତି ?

ଉତ୍ତର—ସବୁବେଳେ ଖରାପ ଲୋକ ଓ ଖରାପ ଜିନିଷ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ବଢ଼ି ଉଠେ । ସେଥିପାଇଁ ନିଜେ ପରମେଶ୍ୱର ପୃଥିବୀର ପାପଭାର ଲଘୁ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ସେହି ଈଶ୍ୱରଂକ ଇଚ୍ଛାରେ ଦୁଷ୍ଟଦଳନ ସଂଭବ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀ ରାମଚଂନ୍ଦ୍ର ଅବତାର ହୋଇ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଅବତାର କ'ଣ ମନୁଷ୍ୟ ପରି ଜନ୍ମ ନିଅନ୍ତି ? ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତ ଜନନୀ ଗର୍ଭରୁ ଆସି ସୀତା ଦେବୀଂକୁ ବିବାହ କରି, ଯୁଦ୍ଧ ବିଗ୍ରହ କରି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ଜଣେ ହୋଇଥିଲେ । ଦୁଃଖ ଶୋକର ଓ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁର ଅଧୀନ ହୋଇ ସେ କିପରି ଅବତାର ହୋଇ ପାରିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ପରମେଶ୍ୱର ସବୁବେଳେ ଭକ୍ତର ଅଧୀନ । କେହି ପୁଅ, କେହି ସ୍ୱାମୀ ଓ କେହି ପିତାରୂପେ ତାଂକର ଆରାଧନା କରିଥାଏ । ସେହିପରି କିଏ ତାଂକ ସହିତ ଏକ ହୋଇ ମିଶି ଯିବାପାଇଁ ସ୍ତବ କରୁଛି । ଆଉ କେହି ତାଂକୁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରଭୁରୂପେ ପାଇବାକୁ ତାଂକର ସେବକ ହେବାକୁ କାମନା କରୁଛି । ଯେ ଯେପରି ଗୃହେଁ, ତା'ର ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାପ୍ତି ଠିକ୍ ସେହିପରି । ତେଣୁ ଈଶ୍ୱର ଅନ୍ୟର ପୁଅ, ସ୍ୱାମୀ ବା ପିତା ନ

ହେବେ କାହିଁକି । ମଣିଷର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କାମନା ପୂରଣ କରିବାର ଶକ୍ତି ତାଂକର ଅଛି । ସେ ନିଜର ଅସୀମ ମାୟା ବଳରେ ଭକ୍ତର କାମନା ଅନୁସାରେ ଦର୍ଶନ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆଉ ବ ଠିକ୍ ସେହି ଭାବରେ ତାହାର ସାଂଗରେ ଚଳନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ରାମଚଂଦ୍ର ସେହି କାରଣରୁ ନର ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲେ । ଆଉ ଜନ୍ମ ନେଲା ପରେ ଯୁଗ ଓ କାଳକୁ ଚାହିଁ ନିଜର ଆଚରର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଥିଲେ । ସେ ଅବତାର ହୋଇଥିଲେ । ନିଜର ବାପା, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଭାଇମାନଂକଠାରୁ ଠିକ ଈଶ୍ୱରଂକ ପରି ଭକ୍ତି ଓ ଆରାଧନା ପାଉଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ— ଇଏ କେମିତି ହେଇପାରିବ ?

ଉତ୍ତର—ହୋଇଛି ତ । ରାମଚଂଦ୍ର ବନବାସ ଗଲାବେଳେ ସେହି ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ସାମାନ୍ୟ ଦୃଣପରି ତାଂକ ପିତା ରାଜା ଦଶରଥଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା । ଜନକ-ଦୁଲାଲୀ ସୀତା ଦେବୀ ରାଜ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ ପିଲାଦିନରୁ ବଢ଼ିଥିଲେ ମଧ ଶ୍ରୀ ରାମଚଂଦ୍ରଂକ ସହିତ ମିଳିବା ପରେ ତାଂକ ମନରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ସେହି ବୈରାଗ୍ୟ ସେ ବନବାସ ବେଳେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଢ଼ିବାର ଦେଖିଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ସୀତା ଦେବୀ ବୈରାଗ୍ୟ ବଦଳରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂସାରରେ ଜଡ଼ି ହେବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ସେ ହେଲେ କେଉଁଠି ? ପରମ ଭ୍ରାତୃଭକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପରମ ଆରାଧ ଦେବତା ଶ୍ରୀ ରାମଚଂଦ୍ରଂକ ପାଇଁ ନିଜ ହୃଦୟରେ ଶକ୍ତି-ଶେଲର ବଜ୍ର-ପ୍ରହାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଆମର ସାଧାରଣ ସଂସାରୀ ଜୀବନର ବାପ, ଭାଇ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଅଲଗା ବ୍ୟବହାର ସେମାନେ ଦେଖାଂଚି

କାହିଁକି ? ଏପରି କରିବାର କାରଣ ହେଉଛି—ସେମାନେ ତାଂକର ପରମ ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତାଙ୍କୁ ଭାଇ, ସ୍ୱାମୀ ବା ପୁଅ ରୂପେ ପାଇଲେ ବି ସବୁବେଳେ ତାଂକୁ ଈଶ୍ୱରରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ର କ'ଣ ଏତେ ବଡ଼ ଠାକୁର ?

ଉତ୍ତର—ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି ଯେ ନିଜେ ନୀଳକଂଠ, ଶଂକର ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ର ଦେବଂକୁ ଆରାଧନା କରିଥାନ୍ତି । ଲୋକମୁଖରେ ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ର ଅନ୍ୟ ଠାକୁରଂକ ପରି ଜଣେ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲେ ବି ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଠାକୁରଂକର ମଉଡ଼ମଣି । ତେଣୁ ସେ ଖାଲି ଅବତାର ନୁହନ୍ତି, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସାକ୍ଷାତ୍ ପରମେଶ୍ୱର ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣରେ ଏପରି ବର୍ଣ୍ଣନା ନାହିଁ ତ ?

ଉତ୍ତର—ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ସୁଂଦର କଥା ଅଛି । ମହର୍ଷି ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣ ରଚନା କରିବା ପରେ ଶ୍ରୀରାମଚଂଦ୍ରଂକର ପରମ ଭକ୍ତ ହନୁମାନ୍ ଗୋଟିଏ ରାମାୟଣ ରଚନା କରିଥିଲେ । ସେହି ରଚନା ଆଗରେ ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକୃଷ୍ଟ ମନେ ହେଲା । ଦୈବୀ ବଳରେ ବାଲ୍ମୀକି ସେହି ରଚନାଟିକୁ ଚିରି ସମୁଦ୍ରରେ ଫିଂଗିଦେଇଥିଲେ ଅଧୀର ହୋଇ ହନୁମାନ ସମୁଦ୍ରରୁ କିଛି ଅଂଶ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ହନୁମାନ କହିଥିଲେ ଯେ କଳିକାଳରେ ତାଂକର କୃପାଲାଭ କରିଥିବା କୌଣସି ଶ୍ରୀରାମ ଭକ୍ତ ସାଧାରଣ ଭାଷାରେ ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ରାମାୟଣ ରଚନା କରିବେ । ସେହି ରାମାୟଣ ହେଉଛି ତୁଳସୀ ଗୋସ୍ୱାମୀଂକର ରଚିତ ରାମାୟଣ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କଥା ବସ୍ତୁରେ କ'ଣ ଉଭୟେ ସମାନ ନୁହଁନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର—କଥାଟା ଅଲଗା ହେବ କେମିତି ? ତୁଳସୀ ରାମାୟଣରେ କଥା ଉପରେ ବିଶେଷ ଜୋର ଦିଆହୋଇ ନାହିଁ । ଭାବ ଓ ତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ଅଧିକ ଜୋର ଦିଆଯାଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟର ଭିତରର କଥା ବୁଝାଇ ଦିଆହୋଇଛି । ମୁଁ ଜଣେ ଭକ୍ତ ଓ ଚିରଦିନ ଭକ୍ତ ଓ ସେବକ ହୋଇ ରହିବି—ଏଇ କଥାଟି ତୁଳସୀ ରାମାୟଣରେ ବୁଝାଇ ଦିଆହୋଇଛି । ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ତୁଳସୀ ରାମାୟଣରୁ ଆମେ କ'ଣ ଶିଖିବା ?

ଉତ୍ତର—ସଂସାରରେ କିପରି ଚଳିବାକୁ ହୁଏ ତା'ର ବହୁତ ଦିଗ ତୁଳସୀ ରାମାୟଣରୁ ମିଳିଥାଏ । ଏଥିରୁ ଅଳ୍ପ ଜାଣିଥିବା ଲୋକେ ତାଂକର ହତାଶମୟ ଜୀବନରେ ଆଶା ପାଇପାରିବେ । ବେଶୀ ଜାଣିଥିବା ଲୋକେ ନାନା ପ୍ରକାରର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିର ଗବେଷଣାର ଫଳ ଏକାପରି ପାଇ ପାରିବେ । ପିଲା ବୁଢ଼ା, ଗୃହୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଓ ରାଜା ପ୍ରଜା—ସମସ୍ତେ ପଢ଼ି ପାରିବେ । ମୂକ ଓ ପଂଗୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ପାଇବେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ମୂକ କିଏ ?

ଉତ୍ତର—ଦୁଇ ରକମର ମୂକ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ହେଲେ—ବଚନ ମୂକ । ସେମାନେ କଥା କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ହେଲେ—ଅଜ୍ଞାନ ମୂକ । ସେମାନେ କଥା କହି ପାରୁଥିଲେ ବି

ଜ୍ଞାନ ନ ଥିବାରୁ କହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ହେଲା—ଧର୍ମ ମୂକ । ଏମାନେ ହେଲେ ଧାର୍ମିକ ଲୋକ । ଏମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଅଛି । କହିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଧାର୍ମିକ ଲୋକେ ବିନା ପ୍ରଶ୍ନରେ ଧର୍ମକଥା ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହନ୍ତି ନାହିଁ । ଶେଷରେ ହେଲା ଜ୍ଞାନ ମୂକ । ଏମାନେ ହେଲେ ମୌନୀ ଯୋଗୀ । ଏମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନ, ବୁଦ୍ଧି ଓ କହିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି, କିନ୍ତୁ କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ନାମ ଭଜନ କରି ନିଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସନ୍ଦେହର ମୀମାଂସା କରିପାରନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ପଙ୍ଗୁ କିଏ ?

ଉତ୍ତର—ପଙ୍ଗୁ ତିନି ରକମର । ପ୍ରଥମେ ହେଲା ପାଦପଙ୍ଗୁ । ଏମାନେ ଛୋଟା, ଚାଲିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥାଏ ବୋଲି ଚାଲି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ହେଲା କର୍ମପଙ୍ଗୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳସୁଆ । କାମ କରିବାର ଶକ୍ତି ଥିଲେ ବି କାମ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ହେଲା ବୁଦ୍ଧି ପଙ୍ଗୁ । ଏମାନେ ସମାଧିରେ ବସିଥିବା ଯୋଗୀ । ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଈଶ୍ୱର ଆରାଧନା କରିବାକୁ ଯାଇ ନିଜକୁ ପଙ୍ଗୁ କରିଅଛନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ କୃପା ବଳରେ ବଡ଼ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ରାମାୟଣ ପାଠ କଲେ ଆମର କ'ଣ ଲାଭ ହେବ ?

ଉତ୍ତର—ଖାଲି ସେମିତି ପଢ଼ିଲେ ମନ ପବିତ୍ର ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକଦ୍ୱାରା ରାମାୟଣ ପଢ଼ାଇଲେ ବିଶେଷ ଲାଭ ହୁଏ । ସାଧୁଲୋକ ସହିତ ମିଳିମିଶି ରହିଲେ ବହୁତ ଲାଭ । ତୀର୍ଥରେ ଗାଧୋଇବା ଠାରୁ ଅଧିକ ଫଳ ମିଳେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସାଧୁଲୋକେ କଣ ଭଲ ଫଳ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର—ସେମାନେ ତୀର୍ଥ ପରି । କିନ୍ତୁ ତୀର୍ଥଟା ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଥାଏ । ଆଉ ସାଧୁମାନେ ଏକା ଜାଗାରେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ସାଧୁଲୋକ ଆମର ସାଙ୍ଗରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହୁଅନ୍ତି । ତୀର୍ଥ ସ୍ଥାନର ଫଳ ଖାଲି ଆଖିରେ ଦେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ସାଧୁ ସମାଜର ଫଳ ଦେଖିହୁଏ । ତୀର୍ଥ ସ୍ଥାନର ଫଳ ମଣିଷ ମଲା ପରେ ପାଏ, କିନ୍ତୁ ସାଧୁ ସମାଜର ଫଳ ମଣିଷ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆଉ ମଲା ପରେ ବି ପାଏ । ସାଧୁମାନେ ଠିକ କପାଫଳ ପରି—ଉପର ମଇଳା ଆଉ ଭିତରେ ସଫା । ସେମାନେ କପାଫଳ ପରି ନୀରସ, କିନ୍ତୁ ନାନା ଗୁଣରେ ଭରା । କପାଫଳ ଯେମିତି ଖରା କାକରରେ ପଡ଼ି ଭଣା ହୁଏ, ଚରଖାରେ ପଶି ନାନା ପ୍ରକାରରେ କଷ୍ଟ ପାଇଲେ ବି ଲୁଗାପଟା ଭାବରେ ମଣିଷର ଉପକାର କରେ, କରନ୍ତି । ସାଧୁମାନେ ସେହିପରି ନାନା ଦୁଃଖ ସହି ସଂସାରର ଉପକାର ରାମନାମ ଜପକରି ସମସ୍ତ ଅସୁବିଧାରୁ ଦୂରରେ ରହନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏଇଟା କେମିତି ହୁଏ ?

ଉତ୍ତର—ରାମନାମ ମଣି-ଦୀପ ପରି । ଜୀଭ ହେଲା ପାଟିର ଦୁଆର ବନ୍ଧ । ସେହି ଦୁଆରବନ୍ଧରେ ଏଇ ମଣି-ଦୀପକୁ ଜଳାଇ ରଖିଲେ ସଂସାରର ଝଡ଼ବତାସରେ ଲିଭିବ ନାହିଁ । ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଜାଲା ରହିବ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଦୀପ ଲିଭିଯାଏ । ଏପରିକି ଲୋକେ ବହୁତ ପାପ କରି ମଧ୍ୟ ମଲାବେଳେ ପାଟିରେ ରାମନାମ ଧରିଥିବାରୁ ତରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏମିତି କ'ଣ ହୋଇପାରେ ?

ଉତ୍ତର—ହୋଇଛି ତ । ଅଜାମିଲ ପରି ପାପୀ ଲୋକ ଖାଲି ନିଜର ପୁଅ ନାଁ ନାରାୟଣ ଦେଇଥିଲା । ମଲାବେଳକୁ ସେ ଠାକୁର ନାରାୟଣଙ୍କୁ ନ ଡାକି ପୁଅ ନାରାୟଣକୁ ଡାକିଥିଲା । ଫଳରେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲା । ସେହିପରି ଅସୁର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମଲାବେଳେ ଖାଲି କହିଥିଲା "ରାମଙ୍କ ଭାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କାହିଁ ?" ସେତିକରେ ସେ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ପାଇଲା । କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଅସୁର ଓ ବାଳୀ ପରି ଶତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ମଲାବେଳେ ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ରାଗରେ 'ରାମ' ନାମ ତୁଣ୍ଡରେ ନେଇଥିବାରୁ ସଂସାରରୁ ତରି ଯାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ଶୁଣିବା କଥା ।

ଉତ୍ତର—ଅବିଶ୍ୱାସ ଜ୍ଞାନର ଅଭାବରୁ ହୁଏ । ଜ୍ଞାନ ନ ଥିଲେ ମଣିଷ ଅନ୍ଧ । ଅନ୍ଧ ପାଖରେ ତମେ ଗୋଟିଏ ଦର୍ପଣ ରଖ । ସେ କଣ କିଛି ଦେଖିପାରିବ ? ଦର୍ପଣରେ ମଇଳା ଲାଗିଛି । ସେଥିରେ କଣ କିଛି ଦିଶିବ ? ଶାସ୍ତ୍ର-ଜ୍ଞାନ ନ ଥିଲେ ହୃଦୟ ବି ମଳିନ ହୁଏ । ତେଣୁ ସବୁ ଜିନିଷ ପ୍ରତି ତାର ସନ୍ଦେହ ହେବ । ସପନ ଦେଖିଲାବେଳେ ଦୁଃଖ ହେଲେ ଯେମିତି ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଦୁଃଖ ନଥାଏ । ସେମିତି ମଣିଷ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଥିବା ଯୋଗେ ସବୁ ବିଷୟକୁ ସନ୍ଦେହ କରେ ଆଉ ଦୁଃଖ ପାଏ । କିନ୍ତୁ ତାର ଜ୍ଞାନ ହେଲେ ତା'ର ଆଉ ସନ୍ଦେହ ରହେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଜ୍ଞାନ କେମିତି ହେବ ?

ଉତ୍ତର—ମନରେ ଭକ୍ତି ରଖି ସେଇ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କର ଲୀଳା ବାରବାର କରି ପଢ଼, ସେ ଯେମିତି ଯାହା କରିଛନ୍ତି, ଯେତେବେଳେ

ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ସେଇ ସେଇ କଥାଗୁଡ଼ିକ ମନରେ ଓଲଟ ପାଲଟ କରି ଦେଖିବ ଯେ ମନରୁ ତମର ସନ୍ଦେହ ଚାଲି ଯାଉଛି । ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଗୁରୁନାମ ମନରେ ଆଣି ପଢ଼ିବ । ଗୁରୁଙ୍କର କୃପା ବିନା ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ହୁଏ ନାହିଁ । ସେହି କୃପା ମିଳିଲେ ବିଧାତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟିର ଲୀଳା ସହଜରେ ବୁଝି ହୁଏ । ଏଇ କଳିକାଳରେ ମଣିଷର କାମ ଠିକ୍ କାଉର କାମ ପରି ଖରାପ । କିନ୍ତୁ ତାର ପୋଷାକ ହଂସ ପରି ପରି ଧୋବ ଫରଫର । ଏହି ଧୋବଲା ଠକ ମେଳରେ ମନକୁ ସ୍ଥିର ରଖିବାକୁ ହେଲେ ରାମାୟଣ ପଢ଼ିବା ଦରକାର । ସବୁ ବିଷୟରେ ଅଂଧପୁଟୁଳି ଫିଟିଯିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସମୟ ନଷ୍ଟ ହେବ ତ ?

ଉତ୍ତର—ଭଲ କାମରେ ସମୟ କେବେ ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । ବରଂ ଏପରି ଭଲ ବିଷୟରେ ସମୟ କଟାଇଲେ, ବେଳକୁ କାମରେ ଲାଗେ । ମନେ ରଖ ଯେ ପଥରରେ ଦାଗ ହେଲେ ସେ ଦାଗ ଭାଙ୍ଗେ ପଛକେ, ମିଶେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଥରକୁ ଥର ପଢ଼ିଲେ ଆଉଟା ସୁନା ପରି ଖାଣ୍ଟି ହୋଇଯାଏ । ମଣିଷ କାହାରିକୁ ଡରେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଲୋକେ ଡରନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ମଣିଷ ମନରେ କାମନା ବେଶୀ ହେଲେ ତାର ଭୟ ବଢ଼େ । କାଉପରି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରି ଚଂଚଳ ହୁଏ । କୁକୁର ହାଡ଼ ଖଣ୍ଡିଏ ନେଇ ଗଲାବେଳେ ଯଦି ବାଟରେ ସିଂହ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼େ ତେବେ ସେ ମନେ କରେ ଯେ ସିଂହ ତା ହାଡ଼ ଖଣ୍ଡିକ ଛଡ଼େଇ ନେବାକୁ

ବସିଛି । କାମନା ଥିବା ଲୋକ ଠିକ୍ ଏଇ କାଉ କୁକୁରଙ୍କ ପରି । ସମସ୍ତଂକୁ ସନ୍ଦେହ ଆଉ ଡର । କାମନା କମାଇବା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ହେଉଛି ରାମାୟଣ ପାଠ କରିବା । ରାମାୟଣ ହେଲା ବଡ଼, ଆଉ ଆମେ ହେଲୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ରାମାୟଣ ଆମକୁ ସ୍ନେହ କରିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ବଡ଼ ଲୋକ କଣ ଛୋଟକୁ ସ୍ନେହ ଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର—ସାଧୁ ଲୋକେ ସବୁବେଳେ ସ୍ନେହ ରଖନ୍ତି । ମହାନ୍ ପର୍ବତ ତାର ଶିଖରରେ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘାସକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡାଇ ଧରେ । ଅକାତ ସମୁଦ୍ର ସାମାନ୍ୟ ଫେଣକୁ ବୋହି ଚାଲିଥାଏ । ମା ବସୁଧା ଅତି ହୀନ ଧୂଳିକଣାକୁ ମୁଂଡ଼ାଇଛି ତ । ସାଧୁମାନେ ଦୁଃଖୀକୁ ଦୟା କରନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ବିଧାତା ବିପରୀତ ହେଲାବେଳେ ଧୂଳି କ'ଣ ପର୍ବତ ସମାନ ହୁଏ ନାହିଁ ? ଫୁଲହାର କ'ଣ ସାପ ପରି ଭୟଂକର ହୁଏ ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର—ହଁ ହୋଇଥାଏ । ସଂପଦ ବିପଦ ସବୁ ସେହି ଶ୍ରୀରାମଂକ ଖେଳ । ସମ୍ପଦ ଦେଖାଇ ଆମ ମନର ମାୟା ପରୀକ୍ଷା କରଂନ୍ତି । ବିପଦ ଦେଖାଇ ଆମ ଧର୍ମକୁ ପରୀକ୍ଷା କରଂନ୍ତି । ନିଆଁ ଯେପରି ସବୁ ପଦାର୍ଥରେ ଥିଲେ ବି ଖାଲି କାଠକୁ ପୋଡ଼େ । ଆମେ ସେମିତି ଧର୍ମଚର୍ଚ୍ଚାଦ୍ୱାରା ଯଦି ନିଜକୁ ପଥର କରି ପାରିବା ତେବେ...।

"ଡର କାହାକୁ ଭୟ କାହାକୁ
ଠାକୁରେ ଅଛଂନ୍ତି ରଖିବାହାକୁ ।"

ପ୍ରଶ୍ନ — ଭଣ୍ଡ଼ ଲୋକ କ'ଣ ସାଧୁ ବୋଲି ଚଳୁ ନାହାନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର—ନିଶ୍ଚୟ ଚଳୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେତେଦିନ ଠକେଇ ଚାଲିବ ? ପିତ୍ତଳ ଉପରେ ଯେତେ ଝୁଲା ଦେଲେ ବି ତା ଭିତର କ'ଣ ଫୁଟି ବାହାରିବ ନାହିଁ ? ଚୋରର ଘର ସବୁଦିନେ ଅନ୍ଧାର ନଥାଏ । ଦିନେ ନା ଦିନେ କପଟ ଜଣାପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ସାଧୁଲୋକର ବାହାର ପୋଷାକ ଦେଖି ଭୁଲି ନ ଯାଇ, ସାଧୁଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଗ୍ରହଣ କରିବ । ନ ହେଲେ ହଠ ଯୋଗୀଙ୍କର ଲୋକଦେଖାଣିଆ କଥାରେ ଭୁଲିଯାଇ ବିପଦରେ ପଡ଼ିପାର ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସାଧୁମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଏ ?

ଉତ୍ତର—ପରୀକ୍ଷା କରିବା ବୋଲି ମନରେ କପଟ ରଖି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଲି ତାର ବେଶରୁ ସାଧୁ ବୋଲି ଧରିନେବା ଠିକ ନୁହେଁ । ଆଉ ସାଧୁ ବୋଲି ଭାବି ଗୁଡ଼ାଏ ଜିନିଷ ମାଗିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ କାମନା ପୂରଣ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ଆମର ତ ମନ ସଫା ରହିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ସାଧୁଙ୍କୁ କଣ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ? ସାଧୁ ଯେତେବେଳେ ଆମକୁ ପଚାରିବେ—'କଣ ମାଗୁଛ ?' ସେତେବେଳେ ଆମ ମନରେ କାମନା ନ ଥିଲେ ସିନା ଆମେ ସାଧୁଙ୍କର ଭଲମନ୍ଦ ଜାଣିପାରିବା । ଏଣେ ଯଦି ଆମ ମନରେ ନାନା କାମନା ବାସନା ଥିବ ଆମେ ଅପରକୁ କଣ ଚିହ୍ନିବା ?

ତେଣୁ ମନ ଦର୍ପଣକୁ ସଫା ରଖିଲେ ସେଥିରେ ଅନ୍ୟମାନଂକୁ ସିନା ଜାଣିହେବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ମନକୁ ନିର୍ମଳ ରଖିବ କେମିତି ?

ଉତ୍ତର—ମନର ମଇଳା ହେଲ କାମନା ଅର୍ଥାତ ଫଳ ଆଶା ରଖି କାମ କରିବା । ତେଣୁ ମନକୁ ଯେତେବେଳେ ଲାଭ କ୍ଷତି, ହାରଜିତ୍ ସବୁଥିରେ ଧୀରସ୍ଥିର ରଖିପାରିବ ସେତେବେଳେ ଜାଣିବ ଯେ ମନରେ କାମନା ଊଣା ହେଇଛି । ସେଇ ମନ ହେଉଛି ନିର୍ମଳ । ମନକୁ ନିର୍ମଳ ରଖିବାର ପ୍ରଧାନ ଉପାୟ ହେଉଛି ରାମାୟଣ ପାଠ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଶ୍ରୀରାମଂକ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ନ ଥିଲେ କ'ଣ ହେବ ?

ଉତ୍ତର—ଯେ ରାମ-ବିମୁଖ ହୁଏ ତାର ବଂଧୁ ତାହାର ଶତ ଶତ୍ରୁର କାମ କରେ । ତା ପକ୍ଷରେ ଗଙ୍ଗା ନଦୀ ତପ୍ତ ବୈତରଣୀ ପରି ଦୁଃଖ ଦିଏ । ସାରା ଜଗତ ତାକୁ ନିଆଁ ପରି ଲାଗେ । ତାର କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଶାଂତି ନାହିଁ । ହୃଦୟ ହେଲ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ରହିବା ଜାଗା । ସେ ଯଦି ସେଥିରେ ଠାବ ନ ପାଆଂତି ତା ହେଲେ ମନ ସବୁବେଳ ଖାଲି ଖାଲି ଲାଗିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଶ୍ରୀରାମ କିପରି ଏତେ ସୁଖଶାଂତି ଦିଅଂତି ?

ଉତ୍ତର—ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମାଲିକ । ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ କିଛି କର ନାହିଁ । ସେଇ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ସମସ୍ତ ଭଲମଂଦ, ହିତ ଅହିତ ତାଂକୁ ସମର୍ପଣ କରି କାମ କରିଯାଅ । ଦେଖିବ, ମନରେ ଶାଂତି ଆସିବ । ସେ ଜଗତର ଗୁରୁ । ନିଜ ଭକ୍ତ ପାଇଁ

ସେ କଲ୍ପବଟ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଦୁର୍ଲଭ ହୁଅନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଆମେ ଆମର କାମରେ ଲାଗିଥିଲେ କଣ ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର—ହଁ ପାଇବା । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାପାଇଁ ତିନୋଟି ବାଟ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଭକ୍ତିର ମାର୍ଗ । ଏଥିରେ ଲୋକ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନରଖି, ତାଙ୍କର ଶକ୍ତି ଓ ଚରିତ୍ରକୁ ମନ ଭିତରେ ତୁଳନା ନ କରି କାମ କରିଯାଏ । ତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାମ ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସମର୍ପଣ କରି ଆରମ୍ଭ କରେ । ସେହି ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ପ୍ରିୟ । ସେ ସହଜରେ ତାକୁ ଧରା ଦିଅନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର—ଆଉ ଦୁଇଟି ହେଲା କର୍ମର ମାର୍ଗ ଓ ଗ୍ୟାନର ମାର୍ଗ । କର୍ମର ମାର୍ଗରେ ଆମ ମନରେ "ମୁଁ କରୁଛି" ବୋଲି ଭାବ ଆସେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ମନ କହେ, "ମୁଁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସମାନ ।" ଉଚିତ କର୍ମ କରୁଥିଲେ ଅବଶ୍ୟ ଈଶ୍ୱର ସହାୟ ହୁଅନ୍ତି,—ଦେଖା ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ନିଜ ଅହଂକାର ଆମକୁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖେ । କର୍ମ କରି ଲୋକେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ପାଇଛନ୍ତି । ଏହି କଳି କାଳରେ ବହୁତ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଆଗ ଜନ୍ମର ସୁକୃତ ବଳରେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ କୃପାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ନିଜକୁ ଜଣେ ଜଣେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଅଳପକର ଲୋକ ବଡ଼ ସାଙ୍ଗରେ ସମାନ ହେବାକୁ ଚାହିଁଲେ

ନଂ ୧୯

ସହଜେ ତ ଅତି ନିଂଦାର କଥା । ସେଇ ବାଟ ଭକ୍ତି ମାର୍ଗଠାରୁ ଭଲ କେମିତି ହବ ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ନ ବୁଝି ନ ଶୁଝି ଭକ୍ତି କଲେ କ'ଣ ଠିକ୍ ?

ଉତ୍ତର—ଗ୍ୟାନରେ ବୁଝିବା ଅବଶ୍ୟ ଭଲ କଥା । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଦୋଷ ହେଉଛି ଯେ ଅଳପର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ସବୁବେଳେ ତାର ଅଳପ ବୁଦ୍ଧି ଆଉ ଛୋଟିଆ ବିଚାରରେ ବଡ଼କୁ ମାପୁଛି । ଆଚ୍ଛା, ଏମିତି ମାପିଲେ ସେ ବା କଣ ତା'ର ପୁରା ଅଟକଳ କରି ପାରିବ ? ଭକ୍ତି ମାର୍ଗରେ ତ ସହଜରେ ଜାଣିଯାଂତି ଯେ ଶ୍ରୀରାମ ଏହି ଚରାଚର ବ୍ରହ୍ମାଂଡ଼ରେ ସବୁ ରୂପରେ ଓ ସବୁଠାରେ ବିରାଜମାନ କରୁଛଂତି । ସେହି ସତ କଥାଟିକୁ ସହଜରେ ସରଳଭାବରେ ନ ବୁଝି ଏତେ ଗ୍ୟାନ, ବିଚାର, ବୁଦ୍ଧି, ଖଟାଇ ସେ ବୁଝିବ ତ ? ଏମିତ ବୁଝୁ ବୁଝୁ ତାର ମନ ଭିତରେ ସବୁବେଳେ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିଟି ତାକୁ ଶ୍ରୀରାମଂକଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଥୋଉଥିବ । ତେଣୁ ଶ୍ରୀରାମଂକର ପ୍ରିୟ ହେବାକୁ ହେଲେ ଭକ୍ତିମାର୍ଗ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ତୁଳସୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ କ'ଣ କହୁଛଂତି ?

ଉତ୍ତର—ସେ ତାଂକର ଶ୍ରୀରାମଚରିତ ମାନସରେ ସବୁଠାରେ ବହୁତ ପ୍ରକାରର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଶ୍ରୀରାମଂକର ଲୀଳା-ଖେଳାକୁ ଥରକୁ ଥର ପ୍ରକଟ କରି ଦେଖାଇଛଂତି ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରୀରାମଂକର ଅତି ପ୍ରିୟ ସେଇମାନେ କେବଳ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତରରେ ତାଂକର ଶ୍ରୀଚରଣର ସେବକହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ତାଂକୁ ବରମାଗୁଛଂତି । ଏହି କଳି ଯୁଗରେ ଏହି ମାର୍ଗ କଣ ଭଲ ନୁହେଁ ?

ପ୍ରଶ୍ନ — ଭକ୍ତମାର୍ଗ ଆମର କେମିତି କାମରେ ଲାଗିବ ?

ଉତ୍ତର—ସାଧୁମାନଂକର କଥା ଛାଡ଼ି ଦିଅ । ସେମାନେ ତ ଆମର ଭକ୍ତି ଖୋଜୁ ନାହାନ୍ତି । ଆମେ ଉପଯୁକ୍ତ କାମ କଲେ ସେମାନେ ସଂତୁଷ୍ଟ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଅସାଧୁ ଲୋକେ କେବଳ ଭକ୍ତମାର୍ଗ ଖୋଜିବ । ନିଜେ ତୁଲସୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କର ରାମାୟଣରେ ଖଳ, ଅସାଧୁ ଓ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କୁ ବହୁ ପ୍ରକାରରେ ବନ୍ଦନା କରିଛଂତି । ସେହି ଅସାଧୁ ଲୋକ କଳି କାଳରେ ବଢ଼ି ଉଠୁଛଂତି । ତେଣୁ ଯେଉଁ ଭକ୍ତମାର୍ଗ କଥା ତୁଲସୀ ଦାସ କହିଛଂତି ସେହି ମାର୍ଗ ଆଜିର ଚଳିବା ପାଇଁ କଣ ଭଲ ନୁହେଁ । ଖଳମାନେ ବିନା ଅପରାଧରେ କ୍ଷତି କରିବେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ବିନା ଅପରାଧରେ ପ୍ରଭୁ କଣ କେବେ କ୍ଷତି କରନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର—ନା, ଶ୍ରୀରାମ କେବେ ତା କରଂତି ନାହିଁ । ରାହୁ ପରି ବିନା କାରଣରେ ସେ ଚଂଦ୍ରକୁ ଗ୍ରାସ କଲାପରି କରଂତି ନାହିଁ । ବରଂ ପ୍ରଭୁଂକର କୃପା ହେଲେ ଆମର ଅପରାଧ ମଧ୍ୟ ଊଣା ହୋଇଯିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଶ୍ରୀରାମଂକ ଭଜନ ଆମର ଆଉ କଣ ସବୁ ଭଲ କରିବ ?

ଉତ୍ତର—ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ମୋହ-ରୂପୀ ଗହନ ବନକୁ ଅଗ୍ନି ହୋଇ ଜାଳି ଦିଅଂତି । ସାଧୁମାନଂକର ମନକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟଂକ ସମାନ ପ୍ରକାଶ କରଂତି । ସେ ସବୁଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଂକର କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ନାମ କିଂବା ରୂପ ନାହିଁ । ତାଂକର ଜନ୍ମ ନାହିଁ,

ଭକ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇବାକୁ ଅବତାରମାନ ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଥାଂନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ମନରେ ହିଂସା କପଟ ନ ରଖି ତାଙ୍କଂର ପାଦ-ପଦ୍ମ ଭଜନ କରଂନ୍ତି, ସେମାନେ ଏହି ଜଟିଳ ଭବ ସାଗରକୁ ସହଜରେ ପାର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏକ ମନରେ ଭଜନ କଲେ ନିଜର ପଂଚ ଇଂନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଯତ ହୁଏ । ସେମାନଂକର ଆଉ ଜନ୍ମ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପ୍ରେମ ସହିତ ଭଜନ କରିବ । ଶ୍ରୀରାମଂକ ଗୁଣ ଗାନ କରିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କଅଣ ଭଜନ କରିବ ?

ଉତ୍ତର – କଲ୍ୟାଣ ଇଚ୍ଛା କରି ଶ୍ରୀରାମଂକୁ ଭଜନ କରିବା ଅଧମ ଶୃଗାଳକୁ ଶୋଭାପାଏ । ଏହି ଭବସାଗରରେ ସେ ହେଉଛଂନ୍ତି ସେତୁବଂଧ ପରି । ତେଣୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବ—ହେ ପ୍ରଭୁ, ହେ ଦୟାମୟ, ମୁଁ ଯେପରି ସବୁବେଳେ ଆପଣଙ୍କଠାରେ ଲୟ ରଖି ସୁଖ ପାଇପାରେ । ଶ୍ରୀରାମ ମୋର ପ୍ରଭୁ । ଆଉ ମୁଁ ତାଂକର ସେବକ । ଏଇ ଅଭିମାନ ମୋର ଯେପରି ତୁଟି ନ ଯାଏ । ଆଉ ମୁଁ ଆପଣଂକୁ ଛାଡ଼ି ମୂର୍ଖଂକ ପରି କାଳ ଦ୍ୱାରା ବଶ ହେବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେପରି ଆପଣଙ୍କର ମହିମା ନ ଜାଣି ମଶା ହୋଇ ମେରୁ ପର୍ବତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ମୁଁ ସେହିପରି ହିତ ଅହିତ ନ ବୁଝି ମୋର ଅଳପ ବଳରେ ଆପଣଂକୁ ଯେପରି ମୋର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନର ତରାଜୁରେ ତଉଲ ନ ବସେ । ମୋର ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ ଆସୁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଜ୍ଞାନ କଣ ?

ଉତ୍ତର—ନୀତି ବିନା ରାଜ୍ୟ ନାଶ ହୁଏ । ଧର୍ମ ବିନା ଧନ ନାଶ ହୁଏ । ହରିଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ ନ କଲେ ସତ୍କର୍ମର ନାଶ ହୁଏ ।

କୁମନ୍ତ୍ରଣା ଶୁଣିଲେ ରାଜ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ଜ୍ଞାନ ନ ଥିଲେ ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନରେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଭକ୍ତିମାର୍ଗରେ ଜ୍ଞାନ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଶ୍ରୀଗଣେଶ ଓ ସରସ୍ୱତୀ ଆଉ ଶିବ-ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରିଣ ରାମାୟଣର ପାରାୟଣ କରିବା ଉଚିତ । ଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧିହେବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ପୁଣି ଏତେ ଠାକୁରଂକୁ କାହିଁକି ଡାକିବା ?

ଉତ୍ତର— ତୁଳସୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଯେଉଁ ରାମାୟଣ କଥା କହୁଛଂତି ସେହି ରାମାୟଣର କଥା ନିଜେ ଶିବ ଥର ଥର କରି ପାର୍ବତୀଂକୁ ଓ କାକଭୁଷଂଡ଼ିକୁ ଶୁଣାଇଥିଲେ । କାକଭୁଷଂଡ଼ି ପୁଣି ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ଋଷିଂକୁ ଓ ସେ ପୁଣି ଭରଦ୍ୱାଜ ମୁନିଂକୁ ଶୁଣାଇଲେ । ତୁଳସୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କର 'ଶ୍ରୀରାମଚରିତମାନସ'ରେ ଶ୍ରୀରାମ ଭଜନର ଉପାୟ ଓ ବିଧି କହିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ତୁଳସୀ ଗୋସ୍ୱାମୀ ଆଉ କ'ଣ କହିଛଂତି ?

ଉତ୍ତର— ଶତ୍ରୁ, ରୋଗ, ଅଗ୍ନି, ପାପ ଓ ସର୍ପ—ଏଇ ପାଁଚୋଟିଙ୍କୁ କେବେ ସାନ ମନେକରିବ ନାହିଁ । ଏମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଡ଼ ହୋଇ ଶେଷକୁ ଜୀବନ ନିଅନ୍ତି । ଯାହାର ମନ ମଧ୍ୟରେ ପରହିତ କାମନା ସଦାସର୍ବଦା ଜାଗ୍ରତ ଥାଏ, ତା ପକ୍ଷରେ ଦୁର୍ଲଭ ହୋଇ କିଛି ନାହିଁ । ତେଣୁ ତୁଳସୀ ଦାସ କହିଛଂତି ଯେ ଜ୍ଞାନ ମାର୍ଗରେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ମିଳଂତି ନାହିଁ । କର୍ମଫଳ-ଦାତା ରୂପରେ ସେ ସହଜରେ ମିଳଂତି । ସେ ଭକ୍ତର ଅଧୀନ । ସେ ସଂସାରରୁ ହାତ ଧରି ପାରି କରି ଦିଅନ୍ତି । ଯେ ତାଂକୁ ଛାଡ଼ି ବିଷୟରେ ମନ ଦିଏ, ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଅଭାଗା । ଜାତିକୁଳର ବଡ଼ିମା, ଧନବଳ, ଜନବଳ ଓ ଗୁରୁତ୍ୱ—ସବୁ

ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଭକ୍ତି ନଥିଲେ ମଣିଷ ଜଳଶୂନ୍ୟ ମେଘଖଣ୍ଡ ପରି ନାନା କର୍ମ କରି ଅଧର୍ମରେ ପଡ଼େ ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ଶ୍ରୀରାମଂକ ଲୀଳା ତ ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ ?

ଉତ୍ତର—ଏ ସଂସାରର ଲୋକଂକୁ ସେ କାମନା ଥିବା ଲୋକର ଦୀନତା ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଧୀର ଲୋକର ହୃଦୟରେ ବୈରାଗ୍ୟକୁ ଦୃଢ଼ କରିବା ତାଂକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ତାଂକର ଦୟାରେ କାମ କ୍ରୋଧ ଆଦି ମଣିଷର ଶତ୍ରୁମାନେ ଦୂର ହୋଇ-ଯାଂନ୍ତି । ସେ ହେଉଛଂନ୍ତି ନଟବର । ସେ ଯାହା ଉପରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅଂନ୍ତି ସେଇ ଲୋକ କାମ କ୍ରୋଧ ଆଦିରେ ଛଂନ୍ଦି ହୁଏ ନାହିଁ । ମନ ଦୃଢ଼ କରି ଆଉ ସବୁ ଭରସା ଛାଡ଼ି ତାଂକୁ ଭଜନ କଲେ, ମା ତାର ପିଲାକୁ ରକ୍ଷା କଲାପରି ସେ ଭକ୍ତକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଅହଂକାର ନଥିବା ନିରୀହ ଭକ୍ତ ତାଙ୍କର କୋଡ଼-ପିଲାପରି । ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ଭାର ଶ୍ରୀରାମଂକ ଉପରେ । ଶବରୀ ମାଂକଡ଼ଙ୍କୁ ନଚାଇଲା ପରି ସେ ସମସ୍ତଂକୁ ନଚାଉଛଂନ୍ତି ତାଂକର ଇଚ୍ଛାରେ ଜଗତ ରହିଛି ଓ ଚାଲୁଛି ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ଶ୍ରୀରାମ ତ ସବୁବେଳେ ଦୟାଳୁ । ତାଂକୁ ପୂଜା ନ କଲେ କଣ ସେ ଅହିତ କରିବେ ?

ଉତ୍ତର—ନୁହେଁ । ଜଗତରେ ଶ୍ରୀରାମଂକ ସମାନ ଗୁରୁ ବା ପିତାମାତା ବଂଧୁ ଅବା ସ୍ୱାମୀ କି ହିତକାରୀ କେହି ନାହାଂନ୍ତି । ଦେବତା, ମଣିଷ ଏପରିକି ମୁନିଋଷିମାନେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ବଂଧୁତା ଦେଖାଇଥାଂନ୍ତି । କିଂତୁ ଶ୍ରୀରାମ ସବୁବେଳେ ଦୟାଳୁ । ସେ ଖଳ ଲୋକ ହୃଦୟରେ ବି ଦେଖା ଦିଅଂନ୍ତି । କିଂତୁ ମେଘ

ଦେହରେ ବଳକୁଳ ରହି ନ ପାରିଲା ପରି ଖଳଲୋକ ହୃଦୟରେ ପ୍ରୀତିର ସ୍ଥିରତା ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଦୟା ସବୁବେଳେ ମିଳେ । ଅସୁରମାନେ ବି ପାଆନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଅସୁର କିଏ ?

ଉତ୍ତର—ଯେ ପରଧନରେ ଲୋଭ କରେ, ପର ସ୍ତ୍ରୀକୁ କାମନା କରେ, ଅଭ୍ୟାସ କରି ମିଛ କହେ, ଅଭ୍ୟାସ କରି ଚୋରି କରେ, ନିଜକୁ ବିନା କାରଣରେ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରେ, ସେ ହେଉଛି ଅସୁର । ରାବଣର ଖାଲି ଦଶମୁଣ୍ଡ ଓ କୋଡ଼ିଏ ହାତ ବୃଥାରେ ନ ଥିଲା । ସେ ଖଳ ଲୋକ । ଦଶଗୁଣ ଅନିଷ୍ଟ କରିପାରିବ, ଖରାପ କଥା କହିପାରିବ, ହଜାର ଗୁଣ ବଳରେ କ୍ଷତି କରି ପାରିବ । ଖାଲି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କର ତ୍ରେତା ଯୁଗରେ ନୁହେଁ, ଆଜିର କଳି ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ଯେ ସେହିପରି ଅସୁର ପରି ହୁଏ ସେ ରାବଣ ସହିତ ସମାନ । ନିଜେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ବି ରାଜା ଘରର ଅଲଅଲ ସନ୍ତାନ ହୋଇ ସାଧାରଣ ବେଶ ପୋଷାକରେ ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ନିପାତ କରିଥିଲେ । ସେଇ ପୋଷାକରେ ସେ ଶିବଧନୁ ଭାଙ୍ଗିଥିଲେ

ପ୍ରଶ୍ନ – କଣ ସେ ପିନ୍ଧିଥିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ଏଡ଼େ ପ୍ରତାପୀ ରଜା ପୁଅ ହୋଇ ସେ କଟୀରେ ଖଣ୍ଡେ ହଳଦିଆ ଲୁଗା ଆଉ କାଛେଣୀ ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ଦେହରେ କେବଳ ଚନ୍ଦନ ଚିତା । ସେଇ ପୋଷାକ ତୁଳନାରେ ଏଇ କଳିଯୁଗର ହୀନମାନ ବି ଭଲ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠକିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଶ୍ରୀରାମ ତ ଅବତାର । ସେ ଏପରି କାହିଁକି ଶିଖିଥିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ଖାଲି ଶିଖିବା କଣ । ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇବାକୁ ନିଜେ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମୁନିଙ୍କର, ଜନକ ରାଜାଙ୍କର ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେ ନିୟମିତ ଗୁରୁ ଆଜ୍ଞା ପାଳୁଥିଲେ । ଗୁରୁ ସେବା କରୁଥିଲେ । ଗୁରୁଜନଙ୍କଠାରେ ସେ ସେକାଳର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥିଲେ । ଏବର କଳିକାଳକୁ ଶ୍ରୀରାମ କଣ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇ ରଖି ଯାଇ ନାହାଁନ୍ତି ?

ପ୍ରଶ୍ନ – ଶ୍ରୀରାମ ଅବତାର ହେଲେ କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ଏଇ ପୃଥିବୀରେ ଜଳ, ସ୍ଥଳ, ଆଲୁଅ ଓ ଅନ୍ଧାର ପରି ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ, ମିତ୍ର ଓ ଅମିତ୍ର, ଜିଅନ୍ତା ଓ ମଡ଼ା, ଭଲ ଓ ଖରାପ ବସା ବାନ୍ଧି ଏକାଠି ରହିଛି । ଖରାପ ଜିନିଷ ଶୀଘ୍ର ବଢ଼େ ଆଉ ବଳୁଆ ହୁଏ । ଖରାପ ହେଉଛି ଭଲର ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ । ବଳ ପାଇ ଖରାପ ଲୋକ ଓ ଖରାପ ମିତ୍ର, ଭଲ ଲୋକ ଓ ଭଲ ମିତ୍ରକୁ ତଡ଼ିଦେବାକୁ ବସେ । ଏଇ ସୃଷ୍ଟିଟା ଧର୍ମ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଯେତେବେଳେ ପାପର ଭାର ବେଶୀ ହୁଏ ଆଉ ସାଧୁ ଲୋକେ ଆତୁର ହୋଇ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଏଇ ପୃଥିବୀର ପାପର ଭାର, ପାପୀଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମାଇବାକୁ ନିଜେ ପରମେଶ୍ୱର ଅବତାର ହୁଅନ୍ତି । ସେଇ ଶ୍ରୀରାମ ହିରଣ୍ୟକଶ୍ୟପୁ ଓ ହିରଣାକ୍ଷକୁ ମାରିଥିଲେ । ସେଇ ପୁଣି ରାବଣ ଓ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣକୁ ଶେଷ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଏଇ ସାଧୁଲୋକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବ କେମିତି ?

ଉତ୍ତର—ସାଧୁଲୋକେ ମେଘ ପରି ନିଜର ପୁଣ୍ୟବଳରେ ନମ୍ର ହୁଅନ୍ତି । ବର୍ଷା ପରି ବସୁଧାର ଉପକାର କରନ୍ତି । ବରଷାର ଧାରରେ ଗଛଲଟା କାତର ହେଉଥିଲେ ବି ପର୍ବତ ଯେପରି ଅଟଳ ରହେ ସେମାନେ ସେହିପରି ଖଳ ଲୋକ କଥାରେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ପର୍ବତ ପରି ରହିଥାଂତି । ମେଘୁଆ ରାତିରେ ଜୁଳୁଜୁଳା ପୋକଂକର ଆଲୁଅ ପରି ଅଧିକାରୀ ଲୋକର ତେଜକୁ ସେମାନେ ମନ ଭିତରେ ବଡ଼ ବୋଲି ଭାବଂତି ନାହିଁ । ସେମାନଂକର ମନ ଜୀବର ମାୟା ସାଂଗରେ ମିଶି ମଳିନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଚତୁର କୃଷୀ ପରି ସେମାନେ ନିଜ ମନରୁ ମାୟା ମୋହ ଓ ଗର୍ବକୁ ଘାସ ପରି ବାଛିଦେଇ ସବୁବେଳେ ମନକୁ ପରିଷ୍କାର କରି ରଖନ୍ତି । ସଦାବେଳେ ଈଶ୍ବରଂକ ଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ମନକୁ କାମନା ଛୁଏଁ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଆମେ ଯଦି ସେପରି ହେବା ତେବେ କ'ଣ ହେବ ?

ଉତ୍ତର—ଯେଉଁ ଲୋକର ଗଳାରେ ଲୋଭର ଫାଶ ବାଂଧି ହୋଇ ରହି ନାହିଁ, ଯେଉଁ ଲୋକ କାମ, ଲୋଭ ଓ ମୋହରୁ ମୁକ୍ତ, ସେହିପରି ଲୋକ ଶ୍ରୀରାମଂକ ସଂଗେ ସମାନ । କିଂତୁ ଏହିସବୁ ଗୁଣ ଖାଲି ସାଧନା ଦ୍ୱାରା ହୁଏ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀରାମଂକ ଦୟା ନ ହେଲେ ଏହିସବୁ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହେବା ସଂଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଶ୍ରୀରାମଂକର କୃପା ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଭଂକ୍ତକୁ ସବୁବେଳେ ସାବଧାନ ହୋଇ ଶ୍ରୀରାମଂକ ଚରଣରେ ଭକ୍ତି

ରଖିବା ଉଚିତ । ନଈ, ନାଳର ପାଣି ନାଚି ନାଚି ଯାଇ ସମୁଦ୍ରରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା ପରି ଚଂଚଳ ମନ ଶ୍ରୀରାମଂକୁ ପାଇଲେ ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଏ । ତାଂକର ଶରଣ ଓ ଭରସା ପାଇ ପାରିଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବାଧା ଆସେ ନାହିଁ । ଏକା ରାମ ନାମ ହଜାରେ ଶିବ ନାମ ସହିତ ସମାନ । ତାଂକର ନାମ ସ୍ମରଣ କରିଥିବାରୁ ଅତି ଖରାପ ଭେକ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜାଂବବାନ ଭାଲୁ ହୋଇ ଆଉ ହନୁମାନ ବାନର ହୋଇ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଆମେ ଏଥିରୁ କଣ ଶିଖୁଛୁ ?

ଉତ୍ତର—ଆମେ ଶିଖୁଛୁ ଯେ ଖାଲି ସୁନ୍ଦର ବେଶ ବା ସାଧୁର ସାଜ ସାଜିଲେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । କାଳନେମୀ ଅସୁର ଋଷି ବେଶରେ ହନୁମାନଂକୁ ଭୁଲାଉଥିଲା । ଭିକାରୀ ସାଜ ପିନ୍ଧି ରାବଣ ସୀତାଂକୁ ଚୋରି କରି ନେଇଥିଲା । ରାହୁ ଦେବତା ସାଜି ଅମୃତ ଖାଇଥିଲା । କିଂତୁ ସେମାନେ କେହି ରହିଲେ ନାହିଁ । ଜଣେ ଜଣେ ହୋଇ ମଲେ । ଏଇ କଳି କାଳରେ ରାମ ନାମ ହେଉଛି କଳ୍ପତରୁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଆଚ୍ଛା, ମନରେ କୁପାଂଚ ରଖି ରାମ ନାମ ଜପ କଲେ କ'ଣ ହେବ ?

ଉତ୍ତର—ଭଲ ହେବ । ଭକ୍ତିରେ, ପ୍ରେମରେ, ଶତ୍ରୁତାରେ ବା ଅଳସୁଆମୀରେ ଯେପରି ଭାବରେ ହେଉ, ରାମନାମ ଜପ କଲେ ସବୁ ଦିଗରୁ ମଂଗଳ । ତାଂକର ଲୀଳା ଦେଖ । ସେ ନିଜେ ଗଛ ତଳେ ରହି ବାନରମାନଂକୁ ଗଛ ଉପରେ

ରହିବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ତ ନିଜେ ଅଧିକାରୀ । ତଥାପି ମାନଙ୍କୁ ଉପରେ ରଖି ନିଜକୁ ତଳେ ରଖିଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ – ଶ୍ରୀରାମଂକର ନରଦେହ ଧାରଣ କରିବାର ଅନ୍ୟ କାରଣ କ'ଣ ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର—ସେହି ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ସମ୍ବାଦ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଭଗବାନଂକର ଦୁଇଟି ଦ୍ୱାରପାଳ ଥିଲେ । ସେମାନଂକର ନାମ ଜୟ ଓ ବିଜୟ । ଥରେ ସନକ ଋଷି କେତେକ ମୁନିଂକ ଗହଣରେ ଭଗବାନଂକ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ବୈକୁଂଠକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଦ୍ୱାରପାଳମାନେ ବାଟ ନ ଛାଡ଼ିଲାରୁ ଋଷି ଅଭିଶାପରେ ଅସୁର ଜନ୍ମ ପାଇଲେ । ପ୍ରଥମ ଥର ତାଂକର ନାମ ହେଲା ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଓ ହିରଣ୍ୟକଶ୍ୟପୁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ତାଂକର ନାମ ହେଲା ରାବଣ ଓ କୁଂଭକର୍ଣ୍ଣ । ଋଷି ଅଭିଶାପରୁ ସେମାନଂକୁ ମୁକ୍ତ ଦେବାକୁ ପରମେଶ୍ୱର ଏଇ ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଥିଲେ । ପୁଣି ନାରଦ ମୁନିଂକ ଅଭିଶାପରେ ସେ ପୁଣି ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପରମେଶ୍ୱର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଭକ୍ତଂକର ଭର୍ତ୍ସନା, ତିରସ୍କାର ଓ ଶାସ୍ତି ସେ ଗ୍ରହଣ କରିଛଂତି । ଏପରିକି ସେ ତାଙ୍କର ଭାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଂସାର ବିଷୟରେ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଉପଦେଶ ଦେଇଛଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସତରେ ?

ଉତ୍ତର—ଦିନେ ପଂଚବଟୀରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଶ୍ରୀରାମଂକୁ ମାୟାର, ଜ୍ଞାନର ସ୍ୱରୂପ କଥା ପଚାରିଲେ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ପଚାରିଲେ— କେଉଁ ଭକ୍ତିରେ ଶ୍ରୀରାମଂକର ଦୟା ହୁଏ । ଈଶ୍ୱର ଓ ଜୀବ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ କଣ ?

ପ୍ରଶ୍ନ — ଶ୍ରୀରାମ କ'ଣ କହିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ନିଜ ପଦାର୍ଥରେ ସ୍ନେହ, ନିଜ ଦେହରେ ଅହଂକାର ଆଉ 'ତୋର ମୋର ଭାବ' ଏହି ସବୁକୁ ମାୟା କୁହାଯାଏ । ଏଇ ମାୟାରେ ଜୀବ ବଶ ହୋଇଯାଏ, ଆଉ ଯେଉଁଥିରେ ଅଭିମାନ ନ ଥାଇ ଏକମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମରୂପର ଦର୍ଶନ ମିଳେ, ତାକୁ କହନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ବୈରାଗ୍ୟ କଣ ?

ଉତ୍ତର—ମଣିଷର ତିନି ପ୍ରକାର ଗୁଣ ଅଛି—ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ ଓ ତମ । ଏଇ ତିନିଗୁଣକୁ ଯେ ଛାଡ଼ିପାରେ ତାକୁ କହନ୍ତି ବିରାଗୀ ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ଜୀବ ଓ ଆତ୍ମାର ପ୍ରଭେଦ କଣ?

ଉତ୍ତର—ଯେଉଁ ଲୋକ 'ନିଜେ କ'ଣ ଓ କିଏ' ବୋଲି ଜାଣିପାରେ, ସେହି ଆତ୍ମାର ନାମ ଈଶ୍ୱର । ଆଉ ଯିଏ ସେତିକି ବୁଝିପାରୁ ନଥାଏ, ସେ ହେଉଛି ଜୀବ । ଏହିପରି ଯେଉଁ ପ୍ରେମରେ ସେ ତରଳି ଯାଆନ୍ତି, ତା'ର ନାଁ ହେଉଛି ଭକ୍ତି । ଏଇ ଭକ୍ତିରେ କାମନା ନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପୁଣି ପଚାରିଲେ—ଅହଂକାରୀ ଲୋକର ଏ ସବୁ ଥାଇପାରେ ତ ?

ପ୍ରଶ୍ନ — ଶ୍ରୀରାମ କ'ଣ କହିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ସେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଅହଂକାର ଥିବା ଲୋକ ପାଖକୁ ସେ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଯିଏ ଏକ ମନରେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଆଶ୍ରା ନ ଦେଇ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଡାକେ, ସେ କେବଳ ତାର ପାଖରେ ରହନ୍ତି । ଶ୍ରୀରାମ ନିଜେ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ ଆଉ ସୁଖର ସମୁଦ୍ର । ତେବେ ବି ସେ ନିଜେ ସୀତାଙ୍କୁ ହରାଇ ପାଗଳ

ପର ହୋଇଥିଲେ—ଖାଲି ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଯେ ଦୁଃଖରେ ଅଧୀର ହେବା ମଣିଷର ଦେହର ସ୍ୱଭାବ । ଏଣେ ଶ୍ରୀରାମ ନାରଦ ମୁନିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବର ଦେଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ — ନାରଦମୁନି କି ବର ମାଗିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ନାରଦ କହିଲେ—ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଆପଣଙ୍କର ଏ ରାମନାମଟି ସବୁ ନାମର ଶିରୋମଣି ହେଉ । ଏହି ନାମ ଶୁଣିଲେ ସବୁ ପାପ ଧୋଇ ହୋଇ ଯାଉ । ଶ୍ରୀରାମ ସେଥିରେ ତଥାସ୍ତୁ ବୋଲି କହିଲେ । ନାରଦ ପୁଣି ପଚାରିଲେ—ପ୍ରଭୁ ! ମୁଁ ବିଭା ହେବାକୁ ଗଲାବେଳେ ତୁମେ କାହିଁକି ବାଧା ଦେଲ ?

ପ୍ରଶ୍ନ— ଏମିତି କ'ଣ ହୋଇଥିଲା ?

ଉତ୍ତର—ହଁ । ଥରେ ନାରଦମୁନି କନ୍ଦର୍ପଙ୍କୁ ଜୟ କରିଥିବାରୁ ଅହଂକାର କରିଥିଲେ । ସେ ସେହି କଥା ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ବିଭା ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ସେଇଠୁ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କଠାରୁ ସୁନ୍ଦର ହେବାକୁ ବର ନେଲେ । ସେଥିରେ ସେ ବାନର ରୂପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖା ଗଲେ । ବିଭାଘର ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଶ୍ରୀରାମ ନାରଦଙ୍କୁ କ'ଣ କହିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ଶ୍ରୀରାମ କହିଲେ ଯେ ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖା ହୋଇଛି ଯେ ପୁରୁଷର କାମ, କ୍ରୋଧ ଓ ମୋହକୁ ନାରୀ ବଢ଼ାଇ ଦିଏ । ସେ ମମତା ଲଗାଏ । ତେଣୁ ପାପ ବଢ଼ାଏ । ଏହି କାରଣରୁ ସେ ସବୁ ଖରାପର ମୂଳ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାରଦମୁନିଙ୍କୁ ଏଥିରୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଶରଣାଗତଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଶ୍ରୀରାମଙ୍କର

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଗାଈ ବାଛୁରୀକୁ ଚାଟି ନିର୍ମଳ କଲାପରି ସେ ଶରଣ ନେଇଥିବା ଲୋକର ସମସ୍ତ ମଳିନତା ଦୂର କରି ଦିଅନ୍ତି । ଶରଣ ନେଇଥିବା ଲୋକଂକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ପାପ ହୁଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଖରାପ ଲୋକ ଶରଣ ପଶିଲେ କ'ଣ ତାକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେବ ?

ଉତ୍ତର—ଥରେ ବିଭୀଷଣ ଶ୍ରୀରାମଂକ ସହିତ ଦେଖା କରିବାପାଇଁ ଆସିଥିଲି । ସୁଗ୍ରୀବ ବାଟ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ, ସେହି ଖବର ରାମଂକୁ ଦେବାରୁ ସେ କହିଲେ ଯେ ଆପଣାର କଛି କାମ ବିଗିଡ଼ି ଯିବ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ଯେ ଶରଣ ଦେଇଥିବା ଲୋକକୁ ଛାଡ଼ିଯାଏ, ସେ ହେଉଛି ପାମର । ତା'ର ମୁହଁ ଚାହିଁବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବହୁତ ପାପ କରି ଶ୍ରୀରାମଂକର ଶରଣାଗତ ହେଲେ ସେ ତାକୁ କୋଡ଼କୁ ନିଅନ୍ତି । ପାପୀ ଲୋକର ସ୍ୱଭାବ ହେଲି ଯେ ରାମନାମ ତାକୁ ସୁଖ ଲାଗେ ନାହିଁ । କାରଣ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ମାୟା ଓ ଆର ପାଖରେ ଭଗବାନ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏଇ ଟଣାଟଣିରେ ମଣିଷ କ'ଣ କରିବ ?

ଉତ୍ତର—ମଣିଷ ସମସ୍ତ କାମନା ଛାଡ଼ି ରାମନାମ ଭଜନ କରିବ । ସେ ନିଜକୁ ବୁଝାଇବ ଯେ ମନର ମାୟା ମମତା ଅଂଧାର ପରି । ଆଉ ମଣିଷର ଯୌବନକାଳ ହେଉଛି ଅଂଧାର ରାତି । ନିଜର ରାଗ, ହିଂସା ଅଂଧାର ରାତିର ପେଚ୍ଚା ପରି । ତେଣୁ ମୂଳ କାରଣ ହେଲି ମନର ମମତା । ରାଗ ଓ ହିଂସା ଏସବୁ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟଂତ ରାମନାମ ପୂରା ଭାବରେ ଆଲୁଅ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । କିଂତୁ ଏ ମାୟା ହେଉଛି ଈଶ୍ୱରଂକର ଗୋଟିଏ

ରଂଗ । ବାହାର ଓ ଭିତର ଭିତରେ ମଣିଷକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେବାକୁ ଦଅଂନ୍ତି । କାରଣ ସେ ପ୍ରକୃତ ବଂଧୁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ପ୍ରକୃତ ବଂଧୁର ଗୁଣ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର—ଶ୍ରୀରାମ ଏଇ କଥା ସୁଗ୍ରୀବଂକୁ ବୁଝାଇଥିଲେ । ପ୍ରକୃତ ବଂଧୁ ଦୁଃଖ ଦେଖିଲେ ଦୁଃଖୀ ହୁଏ । ଖରାପ ବାଟରୁ ନେଇ ଭଲ ବାଟରେ ରଖେ । ଦୋଷ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଏ; କିଂତୁ ଗୁଣ ଗାଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କିଂତୁ ବଂଧୁ ଯଦି ଶଠତା ଦେଖାଏ ?

ଉତ୍ତର—ଶଠ ମିତ୍ରର ପାଖରେ ପଶିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କ୍ଷତି କରିଥିବା ଲୋକଂକୁ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ମଧ୍ୟ ଦୟା ଦେଖାଇଛଂନ୍ତି । ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ରଂକ ପୁଅ ଜୟଂତ ଶ୍ରୀରାମଂକର ବଳ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ କୁଆ ରୂପ ଧରି ତାଂକ ଗୋଡ଼ରେ ଥଂଟ ମାରିଲା । ଶ୍ରୀରାମ ସେତେବେଳେ ସୀତା ଦେବୀଂକ କୋଳରେ ମୁଂଡ଼ ରଖି ଶୋଇଥିଲେ । ସେ ଶର ମାରିଲେ । ଜୟଂତ ଚାରିଆଡ଼େ ସବୁ ଦେବତାଂକ ପାଖକୁ ଆଶ୍ରୟ ପାଇଁ ଧାଇଁ ବୁଲିଲା । ଶ୍ରୀ ରାମଂକ ଶର ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଥାଏ । ଶେଷକୁ ଆସି ତାଂକର କ୍ଷମା ମାଗିବାରୁ ସେ ଶରକୁ ଲେଉଟାଇ ନେଲେ । ଏଥିରୁ କ'ଣ ଜଣା ପଡ଼ୁ ନାହିଁ ଯେ କ୍ଷତି କରିଥିବା ଲୋକ କ୍ଷମା ମାଗିଲେ ତାକୁ କ୍ଷମା ଦେବା ଉଚିତ ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ଦ୍ରୋହୀ ଲୋକ କ'ଣ କ୍ଷମା ପାଇବ ?

ଉତ୍ତର—ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ରାବଣ ପରି ଦ୍ରୋହୀକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଷମା ଦେଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଲୋକ ଚରାଚରର ଦ୍ରୋହୀ ଅଟେ ସେ ଯଦି ପାପକୁ

ଭୟ କରି ତାଂକର ଶରଣ ଇଚ୍ଛା କରେ, ଆଉ ଅଳପ ସମୟ ପାଇଁ ହେଉ ପଛକେ, ମନରୁ ଛଂଦ କପଟ ଛାଡ଼ି ଥାଏ ତେବେ ଶ୍ରୀରାମ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ତୋଳି ନଅନ୍ତି । ଆଉ ଯେ ତାଂକ ପାଦରେ ମନକୁ ବାଂଧି ରଖିପାରେ, ସେ ତ ସବୁବେଳେ ତାଂକର ହୃଦୟରେ ଥାଏ । ଲୋଭୀ ଯେପରି ମନରୁ ଧନ ଚିଂତା ଦୂର କରି ପାରେ ନାହିଁ, ସେହିପରି ଶ୍ରୀରାମ ତାଂକୁ କେବେ ଭୁଲି ପାରଂତି ନାହିଁ । ଏପରି କି ତାଂକୁ ଉପହାସ କରିଥିବା ଲୋକଂକୁ ମଧ୍ୟ ସେ କ୍ଷମା ଦିଅଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେମିତି କ୍ଷମା ଦେଲେ ?

ଉତ୍ତର—ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଥରେ ରାବଣର ଦୂତ ହାତରେ କହି ପଠାଇଥିଲେ "ମୂର୍ଖ, ତୁ ଅଭିମାନ ଛାଡ଼ି ଭାଇ ବିଭୀଷଣ ପରି ପ୍ରଭୁଂକ ପାଦରେ ମନ ରଖ । ନ ହେଲେ ବଉଁଶସାରା ପୋଛି ହୋଇଯିବୁ । ରାବଣ ମନ ଭିତରେ ଡରିଲା । କିଂତୁ ମୁହଁରେ ହସିଲା··· ହସିବ ନାହିଁ ! ଭୂଇଁରେ ଗଡ଼ୁଥିବା ଲୋକ ବି ବେଳେବେଳେ ଆକାଶକୁ ହାତରେ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସାନ ତପସ୍ୱୀମାନେ ଠିକ୍ ଏମିତି ଗୁଡ଼ାଏ କଥା କହି ଲୋକ-ହସା ହୁଅଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଠାକୁରେ ତେବେ ଭୟ ଦେଖାଂତି ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ସେମାନଂକର ତ ସବୁ କ୍ଷମତା ଓ ସବୁ ଅଧିକାର । କିଂତୁ ସଂସାରରେ ଚଳିବାକୁ ହେଲେ ଭୟ ଦେଖାଇବା ଦରକାର ।

ଭୟ ବିନା ପ୍ରୀତି ହୁଏ ନାହିଁ । ବିଶେଷରେ ମୂର୍ଖମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନରମ ହେଲେ କାମ ଚଳେ ନାହିଁ । ଲୋକ ବୁଝି କାମ କରିବ । ଶଠ ଆଗରେ ବିନୟ ଦେଖାଇବ ନାହିଁ । କୁଟିଳ ଲୋକ ସାଂଗରେ ପ୍ରୀତି କରିବ ନାହିଁ । କୃପଣ ଲୋକକୁ ମିତ କଥା ଶୁଣାଇବ ନାହିଁ । ମାୟା ମମତାରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇଥିବା ଲୋକକୁ ଗ୍ୟାନ କଥା କହିବ ନାହିଁ । ଅତି ଲୋଭୀକୁ ବୈରାଗ୍ୟ କଥା ଶୁଣାଇବ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନଂକର ବେଶି ରାଗ ଓ କାମନା ତାଂକ ପାଖରେ ହରିକଥା ପକାଇବ ନାହିଁ । ଦେଖ, କଦଳୀ ଗଛକୁ ନ କାଟିଲେ ନୂଆ ପତ୍ର ଆଉ ଭଲ ଫଳ ହଉଛି କୋଉଠି ? ନୀଚ ଲୋକକୁ ନରମ ହୋଇ ସିଧା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଟାଣ କଥା ବୁଝଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ମାଡ଼ ନ ହେଲେ କେତେ ଲୋକ ତ ଜବତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର—ଆକାଶ, ବାୟୁ ଅଗ୍ନି, ଜଳ ଓ ମାଟି ହେଲେ ପଂଚଭୂତ । ଏମାନେ ଜଡ଼ । ଚେତା ନ ହେଲେ ଗ୍ୟାନ କୋଉଠୁ ଆସିବ । ଜଡ଼ର କାମ ତ ସେମିତି ଜଡ଼ । ମୂର୍ଖ, ଢୋଲ ଓ ପଶୁ ଆଉ ସେମାନଂକ ପରି ଲୋକେ ବିନା ମାଡ଼ରେ ଜବତ ହୁଅଂତି ନାହିଁ । ପ୍ରିୟକଥା କହିବା ଲୋକଂକୁ ବି ସାବଧାନ ରହିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ଗାଲୁଆ, ମଧୁରକୁହା ଲୋକ ବହୁତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଂକ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ସତ, ହେଲେ ତାଙ୍କର ମନ

ଭିତରେ ଥାଏ ବିଷ । କିନ୍ତୁ ଶୁଣିବାକୁ ଖରାପ ହେଲେ ବି ପରମ ହିତକର କଥା ଯେ କହେ ସେମିତିକା ଲୋକ କମ୍ ହେଲେ ବି ହିତକର । ଆମେ ମଧୁର-କୁହାଁକୁ ଭଲ ପାଉ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ଉଚିତ । ତାଙ୍କ କଥାରେ ଚଳିଲେ ଅବଶ୍ୟ ବିପଦ ଆସିବ । ସେମାନଙ୍କୁ ତମଣାସାପ: ବ୍ୱା ଚୁଚୁନ୍ଦ୍ରା ଗ୍ୟାନ କରି ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ସମାନ ସମାନରେ ସିନା ପ୍ରୀତି ଓ ବିରୋଧ କରାଯାଏ । ସିଂହ ଯଦି ବେଙ୍ଗଟିଏ ମାରିଦିଏ, ତେବେ ତାକୁ କ'ଣ କେହି ବୀର ବୋଲି ପ୍ରଶଂସା କରିବ ? ଏହି କାରଣରୁ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ବି ଦୂତମାନଙ୍କୁ ବାରଂବାର କ୍ଷମା ଦେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ ଏହିପରି ଥରକୁ ଥର ନିଜକୁ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ବୋଲି ବ୍ୟବହାରରେ ଦେଖାଉ ଥିବାରୁ ଥରେ ଅଂଗଦ ବିରକ୍ତ ହେଲା ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କ'ଣ ବିରକ୍ତ ହେଲା ?

ଉତ୍ତର—ରାବଣ ସଭରେ ଅଂଗଦ କହିଲା, "ରାମ କ'ଣ ମନୁଷ୍ୟ ? ଶୁଷ୍କ ଧନୁରେ ଯେ ତିନି ଭୁବନ ଥରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ କ'ଣ ସାମାନ୍ୟ ବୀର ? ଗଂଗା କ'ଣ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ନଈ ? କାମଧେନୁ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଗାଈ ? କଳ୍ପତରୁ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଗଛ ? ଭୋକିଲା ଲୋକକୁ ଭାତ ଦେବା କ'ଣ ସାମାନ୍ୟ ଦାନ ? ଅମୃତ କ'ଣ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ରସ ? ଗରୁଡ଼ କ'ଣ

ସାଧାରଣ ପକ୍ଷୀ ? ଅନଂତ ଦେବତା କ'ଣ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ସାପ ? ପ୍ରଭୁ ଚିଂତାମଣି କ'ଣ ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ପଥର··· ? ରେ ମଂଦମତି ରାବଣ । ବୈକୁଂଠ କଣ ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ସଂସାର ? ହରିଭକ୍ତ କ'ଣ ସମସ୍ତେ କରିପାରିଂତି ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ରାବଣ କ'ଣ କହିଲା ?

ଉତ୍ତର—କହିଲା—"ରେ ରେ ମୂର୍ଖ ବାନର ! ଗୁଡ଼ାଏ ମାଂକଡ଼ଂକୁ ନେଇ ତୋର ପ୍ରଭୁ ସମୁଦ୍ରରେ ବଂଧ ବାଂଧି ବୀର ବୋଲି ବଡେଇ କରୁଛି । ସାମାନ୍ୟ ଚଢ଼େଇ ବି ଉଡ଼ି ଯାଉଛଂତି ସମୁଦ୍ର ଉପରେ । ସେମାନେ କ'ଣ ବୀର ? କୁହୁକ କରି ଲୋକ କୁହୁକ ବଳରେ ଖାଲି ମୁଂଡ ନୁହେଁ, ଗୋଡ଼ହାତ ବି କାଟି ପକାନ୍ତି । ସେମାନଂକୁ କ'ଣ ବୀର କହିବ ? ପୋକ ଯୋକ ନିଆଁ ଦେଖିଲେ ଡେଇଁ ପଡ଼ଂତି । ଗଧ ବୋଝି ବୁହେ, ଏମାନେ କ'ଣ ବୀର ?"

ପ୍ରଶ୍ନ—ଅଂଗଦ କ'ଣ କହିଲେ ?

ଉତ୍ତର—"ମନ କଲେ ଏବେ ତତେ ଗୋଟିଏ କଚଡ଼ା ଦେଇ ତୋର ରାଇଜ ଲଂକାକୁ ପୋଡ଼ି ସୀତଦେବୀଂକୁ ଆଉ ତୋ'ର ରାଣୀ ମଂଦୋଦରୀକୁ ନେଇଯାଇ ପାରଂତି । ତୁ ତ ମଲାଲୋକ । ତୋତେ ମାରି ମୋର କି ବଡ଼ପଣ ହେବ ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ମଲା ଲୋକ କିଏ ?

ଉତ୍ତର—ଯେଉଁମାନେ ଖରାପ, ମଂଦ ଯଂତ୍ରର ଉପାସନ କରନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଂକର କାମନା ଓ କାମ ବେଶି, କୃପଣ, ମୂର୍ଖ, ଅତି

ଦରିଦ୍ର ଆଉ ଯାହାର ଦୁର୍ନାମ ଲୋକେ କରନ୍ତି, ଯେ ବୁଢ଼ା, ଚିର ରୋଗୀ ଅବା ସର୍ବଦା ରାଗ କରେ, ଠାକୁରଙ୍କ ପ୍ରତି ଯାହାର ମନ ଯାଏ ନାହିଁ, ବେଦ ଓ ସାଧୁମାନଙ୍କର ଯେ ସବୁବେଳେ ବିରୋଧ କରେ, ଯେ ପେଟ-ବିକଳିଆ ଆଉ ଦୁନିଆର ନିନ୍ଦା ଗାଇବୁଲେ ଅବା ମହାପାତକୀ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଜୀବନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମଡ଼ାସାଙ୍ଗରେ ସମାନ । ଏଇ ଚଉଦ ପ୍ରକାରର ମଡ଼ା ଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ପାତକୀ କିଏ ?

ଉତ୍ତର—ଯାହାର କାନ ଠାକୁରଙ୍କ ନିନ୍ଦା ଶୁଣେ, ଠାକୁରଙ୍କ ଅପମାନ ଦେଖି ଯେ ସହିଯାଏ, ଯେ ମନ ଭିତରୁ ମାୟା, ମୋହ ଛାଡ଼ି ପାରେ ନାହିଁ, ଟିକିଏ ବାଧା ପାଇଲେ ଯେ ଠାକୁରଙ୍କ ଠାରୁ ମନକୁ କାଢ଼ିନିଏ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପାତକୀ । କାଳର ଅଧୀନ ହେଉଥିବାରୁ ପାତକ ଠାରୁ ଦୂରକୁ ଯିବାକୁ ତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଆସେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କାଳ କ'ଣ ?

ଉତ୍ତର—କାଳ କାହାକୁ ଠେଙ୍ଗା ଧରି ମାରେ ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ଆମର ବଳ, ବୁଦ୍ଧି ବିଚାର ଓ ଧର୍ମକୁ ହରି ନିଏ । ରାବଣ ତାର ଅସୁରମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ବୁଝାଇ ନଥିଲା "ବୀରମାନେ ! ଯାଅ, ଗୁରିଆଡ଼େ ଭାଲୁ ଆଉ ମାଙ୍କଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଧରି ମନଇଚ୍ଛା ଖାଅ ।" ସେଇମାନେ ତ ଅସୁରମାନଙ୍କୁ ନିପାତ କରିବେ ! ରାବଣର କଥା ଟିକିଭି ଚଳେଇ ପରି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଟିଟିଭ କ'ଣ କରେ ?

ଉତ୍ତର—ସେ ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ସାର ଉପରକୁ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ଟେକ ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇ ଅଣ୍ଡା ପାଖରେ ରହେ । ଆଉ ମନ କରେ ଯେବେ ଆକାଶ ଭାଂଗି ପଡ଼ିବ, ତାହାହେଲେ ତା'ର ଉପରେ ରହିଯିବ । ଅଂଡା ନଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ରାବଣର କଥା ଶୁଣି ଅସୁରମାନେ ଧାଇଁଲେ । ମାଂସଲୋଭୀ ପକ୍ଷୀ ମାଂସ ମନେକରି ନାଲିଆ ପଥରଖଂଡକୁ ଖାଇବାକୁ ଧାଏଁ । ସେଥିରେ ଖାଲି ଥଂଟ ଭାଂଗିବା ସିନା ସାର । ଦୁଃଖ ଛଡ଼ା ସୁଖ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ନିଜର ପୁଅ ଭାଇ ମଲେ କ'ଣ ଦୁଃଖ ହେବ ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର—ହେବ । ଯେତେବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶକ୍ତିଭେଦ ହୋଇ ଅଚେତା ହୋଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀରାମ ଦୁଃଖ କରି କହିଛଂତି—ଡେଣା ବିହୁନେ ପକ୍ଷୀ, ମଣି ବିନା ସାପ, ଶୁଂଢ଼ ନ ଥାଇ ହାତୀ ଯେମିତି, ଠିକ୍ ସେମିତି ତାଙ୍କର ମନ ବିକଳ ହେଉଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ହାନି ହେଲେ ସହି ହେବ । କିଂତୁ ଭାଇର ହାନି ସହି ହେବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ନିଜେ ଠାକୁର ଏପରି କାହିଁକି ହେଲେ ?

ଉତ୍ତର—ଖାଲି ଆମକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ । ସେ ନିଜେ ଗୁଣର ବାହାରେ । କିଂତୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ସେ ଗୁଣର ଭିତରେ ରହି ପାରନ୍ତି । ଏକା ପରି ସଗୁଣ ଓ ନିର୍ଗୁଣ ହୋଇପାରଂତି ।

ତାଂକର ତ ପୁଣି ନାଗଫାଶରେ ବଂଧନ ହୋଇଥିଲା । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ସଗୁଣ ଲୀଳା । ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧି ଆଉ ଗ୍ୟାନ ଗୁଣର ଅଧୀନ । ଖାଲି ଲୋକ ଓ ବେଦର ଅନୁଭବକୁ ଆସିବାପାଇଁ ସେ ସଗୁଣ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ବିଧାତାର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ କାଳଶକ୍ତିର ଜୋରରେ ମଣିଷ କର୍ମ କରିବାକୁ ବାଧ ହୁଏ । କାଳ, କର୍ମ ଆଉ ଦୈବ ସମସ୍ତଂକ ମୁଂଡ଼ ଉପରେ ମୁକୁଟ ପରି ରହିଛି । କେହି ତାକୁ ଅନ୍ୟଥା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଜୀବର ଗତି ଈଶ୍ୱରଂକ ହାତରେ । ନିଜେ ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇ ଦେଇଛଂତି । ତଂକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସେ ସମସ୍ତଂକର ସବୁ ଦୁଃଖ ଦୂର କରି ପାରଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସେ କରୁ ନାହାଂତି କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ସେ ବୁଝାଇ ଦିଅଂତି ଯେ ଏକା ସୂର୍ଯ୍ୟ ସହସ୍ର ଘାଟରେ ସହସ୍ର ପ୍ରକାରେ ଦେଖାଯାଂତି । ଘାସରୁ କ'ଣ ସରୁ ଧାନ ଫଳେ ? କାଳିଆ ଶାମୁକା କ'ଣ ମୁକ୍ତା ପ୍ରସବ କରିପାରିବ ? କୁମାରୀ କ'ଣ ସୁପୁତ୍ର ଜନ୍ମ କରିପାରିବ ? ଜୁଆର ସିନା ଆପଣା ଦାଉ ବୁଝି ନିଜର ସୁବିଧା ଦେଖୁଥାଏ । ଠାକୁରେ ଗୁଣ ଦେଖି ଫଳ ଦିଅଂତି । ବିଭିନ୍ନ ଜୀବକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଫଳ ଦେଖାଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେତେ ପ୍ରକାରର ଜୀବ ଅଛଂତି ?

ଉତ୍ତର—ବେଦ କହେ ଏଇ ସଂସାରରେ ତିନି ପ୍ରକାର ଜୀବ ଅଛଂତି । ପହିଲେ ହେଲେ ବିଷୟୀ । ସେମାନେ ଭୂମିବାଡ଼ି,

ସୁନା ରୂପା ଆଦି ନେଇ ବସିଥାଂନ୍ତି । ଆଉ ଦଳେ ହେଲେ ସାଧକ । ସେମାନେ ଠାକୁରଂକଠାରେ ମନ ଲଗାଇବାକୁ ଖୋଜୁଥାଂନ୍ତି । ଆଉ ଶେଷ ଦଳକ ହେଲେ ମୁକ୍ତ ପାଇଥିବା ସିଦ୍ଧ ଲୋକ । ତାଂକୁ ଭିତରେ ବି ଯାହାର ମନ ଶ୍ରୀରାମଂକ ସ୍ନେହରେ ସବୁବେଳେ ବୁଡ଼ି ରହୁଛି ସାଧୁମାନଂକର ସଭି ଖାଲି ତାଂକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଆଦର କରିଥାଏ । ରାମ-ପ୍ରେମ ବିନା ଗ୍ୟାନ ବି ଶୋଭା ପାଏ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ବିଧାତା ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ତ ?

ଉତ୍ତର—ଖାଲି ବିଚିତ୍ର ନୁହଂନ୍ତି, ଭୟଂକର ବି । ଅମୃତ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଭଲ ଜିନିଷ ଅଛି । କିଂନ୍ତୁ କେହି ତାକୁ ଦେଖି ନାହାଂନ୍ତି । ତାକୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ଗରଳ ପାଲଟି ଯାଇଥାଏ । ସବୁଠାରେ କୁଆ ପେଚା ଦେଖା ଯାଆଂନ୍ତି । କିଂନ୍ତୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜହଂସ ଖାଲି ମାନସରୋବରରେ ଥିବାର ଲୋକେ ଶୁଣିଛଂନ୍ତି । ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରୀ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମଂକର ବାସ ଥିଲା । ତା'ର ରାଣୀ-ଉଆସ ମାନସରୋବର ପରି ପବିତ୍ର ଥିଲା । ସେଠାରେ ରାଜହଂସ ପରି ଅତି ପୁଣ୍ୟବାନ୍ ଲୋକ ଥିଲେ । ସେଠାରେ ମଧ କାଉ ପରି କଠୋର କଥା କହୁଥିବା ଲୋକ, ପେଚା ପରି ଅଂଧାରକୁ ଭଲ ପାଉଥିବା ଲୋକ, ବଗ ପରି ଅବିଶ୍ୱାସୀ, ମଂଥରା ଓ କୈକେୟୀଂକ ପରି ଲୋକ ଥିବାର ଜଣାଗଲା । ବିଧାତାଂକ ସୃଷ୍ଟିରେ କ'ଣ ଦେଖା ନ ଯାଏ ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ତାଙ୍କୁ ଆଗରୁ ଚିହ୍ନି ହେଲା ନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ସୁନାକୁ କଷଟି ପଥରରେ ଘଷାଯାଏ । ପରଶମଣିକୁ ହାତରେ ଧରି ଚିହ୍ନା ଯାଏ । ସମୟ ପଡ଼ିଲେ ସିନା ମଣିଷର ପରୀକ୍ଷା । ବିପଦ ନ ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷକୁ କ'ଣ ଚିହ୍ନିହେବ ? ବିପଦଆପଦ ଭିତରେ ବାପମା' ଗୁରୁଜନ ଓ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କଥା ମାନି ଖରାପ ମାର୍ଗରେ ପାଦ ପକାଇଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ସିଦ୍ଧି ପାଏ । ଦେଖ, ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀରାମ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ରୀତି କେମିତି ପାଳିଥିଲେ । 'ପ୍ରାଣ ଯିବ ପଛକେ, ବଚନ ହୁଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।' ସେ ସତ୍ୟ ପାଳି ବଣକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କ୍ଷମା ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ନିଷ୍ଠୁର, କୁଟିଳ, ଦୁଷ୍ଟ, କଳଙ୍କୀଆ, ଈଶ୍ୱର-ଭକ୍ତ ନଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ବି ସେ କ୍ଷମା ଦେଇ ଆପଣାର କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଯେ ପାଖକୁ ଆସେ ଓ ଆସି ଭକ୍ତି କରେ, ସେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କର ପ୍ରିୟ ହୁଏ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଆଖିରେ ଦେଖନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସମାନ ଆଖିରେ କେମିତି ଦେଖନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର—ସେ କାହାର ପାପପୁଣ୍ୟ କି ଦୋଷଗୁଣର ବିଚାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସଂସାର କରିବା ଲୋକ ଅବଶ୍ୟ କର୍ମ କରିବ । ଯେ ଯେପରି କର୍ମ କରିବ, ସେ ସେହିପରି ଫଳ ପାଇବ । ତଥାପି ଭକ୍ତ ଆଉ ଅଭକ୍ତଙ୍କ ମନ ଅନୁସାରେ

ସେ କେତେବେଳେ ସମ ଆଉ କେତେବେଳେ ବିସମ ଲୀଳା ଦେଖାଇଛନ୍ତି । ସେ ନିଜେ କିଛି କରନ୍ତି ନାହିଁ । କର୍ମ ବନ୍ଧନରେ ତାଙ୍କର ଲୀଳା ପରସ୍ପରର ଗୁଣଦୋଷ ନେଇ ଲିଭିଯିବି, ଜନ୍ମମରଣ କରାଇଥାଏ । କିଛି ତ ସ୍ଥିର ନୁହେଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେମିତି ? ବହୁତ କଥା ତ ସ୍ଥିର ରହିଛି ?

ଉତ୍ତର—ଏ ଜଗତରେ ସବୁ ପଦାର୍ଥ ବେଳରେ ନାଶ ଯାଏ । କିଛି ସ୍ଥିର ନୁହେଁ । ଲୋକ ସବୁ ଜାଣେ । ତେବେ ବି ସେ ଜାଣିଥିବା କଥାକୁ କାମରେ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ରାବଣ ଗ୍ୟାନ, ଉପଦେଶ ଦେଇ ପାରୁଥିଲା । ଅଥଚ ନିଜର ସବୁ ଖରାପ କାମକୁ ଭଲ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲା । ସଂସାରରେ ଏଇଟା ବିଚିତ୍ର । ଉପଦେଶ ଦେବା ଲୋକ ବହୁତ । କିନ୍ତୁ ନିଜ ଆଚରଣରେ ତାକୁ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇବା ଲୋକ ବହୁତ କମ୍ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ରାବଣର ଏତେ ବଳ କେମିତି ହେଲା ?

ଉତ୍ତର—ସେ ପବିତ୍ର ବାଟରେ କିଛିଦିନ ରହି ଜପ, ତପ, ଯୋଗ, ଜାଗ କରି ବଳ ପାଇ ଉପରକୁ ଉଠିଥିଲା । ସେହି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଦୟାରେ ସେ ବଳୀୟାନ ହୋଇ ପୁଣି ତାଙ୍କରି ସାଙ୍ଗରେ ଅହଂତା କରିଥିଲା ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେମିତି ?

ଉତ୍ତର—କପଟିଆ ଆଉ ଚତୁର ଲୋକଙ୍କର ଗତି ସବୁବେଳେ ଏମିତି । ସେମାନେ ମାୟା ଚାତୁରି ଦେଖାଇ ପରର ଧନ ହରି

ନାହାଁନ୍ତି । ଦେଖ,ସାମାନ୍ୟ ଧୂଳିକଣା, ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ପବନ ସାଂଗରେ ଉପରକୁ ଉଡ଼ିଲେ ପ୍ରଥମେ ଯାଇଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଂକୁ ଢାଂକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଉଠି ଯାଏ, ତା'ରି ସାଂଗରେ ବାଦ କରେ । ରାବଣ ତ ସେମିତିକା ଲୋକ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏମାନଂକଠାରୁ କେମିତି ଦୂରରେ ରହିବ ?

ଉତ୍ତର—ବାଟ ହେଉଛି ଖାଲି ଶ୍ରୀରାମଂକ ଭଜନ । ମେଘ ବିନା ଭୂଇଁ ବୃଥା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିନା ପଦ୍ମ, ଜଳ ବିହୁନେ ମୀନ, ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର ବିହୁନେ ଯୋଦ୍ଧା, ସେନାପତି ନଥାଇ ସୈନ୍ୟ, ଯେପରି ବୃଥା ସେହିପରି ଆମର ଏଇ ମନୁଷ୍ୟ-ଜନ୍ମ ରାମନାମ ଭଜନ ବିନା ବୃଥା । ବହୁତ ପ୍ରକାରର ଲୋକ ଅଛଂନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେତେ ପ୍ରକାରର ଲୋକ ?

ଉତ୍ତର—ଏ ସଂସାରରେ ତିନି ପ୍ରକାରର ଲୋକ ଅଛଂନ୍ତି—ପାଟଳି ପରି, ଆଂବ ପରି ଓ ପଣସ ପରି । ପାଟଳିର ଫୁଲ ଦେଖାଯାଏ ଫଳ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ପାଟଳି ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକଂକର କଥା ଶୁଣାଯାଏ କିଂତୁ କାମ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଆଂବର ଫୁଲ ଓ ଫଳ ଉଭୟ ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକଂକର କଥା ଓ କାମ ସମାନ । ପଣସର ଫୁଲ ଦେଖା-ଯାଏ ନାହିଁ । ଖାଲି ଫଳ ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ବାକ୍ୟରେ କିଛି ନ କହି କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଂନ୍ତି । ବୃଥା ଜଳ୍ପନାରେ ଯଶ ନାଶ ଯାଏ । ପରର ଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ

ପ୍ରୀତି ନ ଥାଇ ଯୋଗ, ଜପ, ତପ, ଦାନ, ତପସ୍ୟା ଓ ନାନା ପ୍ରକାରର ବ୍ରତ ନିୟମ ଓ ଯାଗ କଲେ ଶ୍ରୀରାମଂକ କୃପା ମିଳିପାରେ ନାହିଁ । କେବଳ ସରଳ ପ୍ରେମଦ୍ୱାରା ସେ ମିଳନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ କାହାର ଅବଗୁଣ ମନକୁ ଘେନନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଦୀନବଂଧୁ । ଦୀନ ଜନଂକ ପ୍ରତି ତାଂକର ସ୍ୱଭାବ ଅତି କୋମଳ । ହନୁମାନ ଏହିପରି ସରଳ ପ୍ରେମ ଦେଖାଇ ତାଂକୁ ପାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କିପରି ?

ଉତ୍ତର—ସୀତା ଦେବୀ ହନୁମାନକୁ ଗୋଟିଏ ରତ୍ନର ମାଳା ଦାନ କରିଥିଲେ । ହନୁମାନ ସେହି ମାଳାକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ରତ୍ନ ଭାଂଗି ରାମନାମ ଖୋଜୁଥିଲେ । ଏପରି ସୁଂଦର ମାଳାଟିକୁ କାହିଁକି ହନୁମାନ ଭାଂଗୁଛନ୍ତି ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲେ—

—ଯେଉଁ ମାଳାରେ ରାମନାମ ନାହିଁ
ସେ ମାଳା ହନୁ ଭଜେ ନାହିଁ—

ପ୍ରଶ୍ନ—ତେବେ ଅନ୍ୟମାନେ କ'ଣ ପୂଜା ପାଠ କରି ତାଂକୁ ପାଆଂତି ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର—ସେଥିରେ ସେ ଦୁସାଧ୍ୟ । ତାଙ୍କର ମାୟା ଶକ୍ତି ସମସ୍ତଂକୁ ଏଇ ସଂସାର ପଥରେ ବୁଲାଉଛି । ସେହି ମାୟାର ବଳରେ କାଳ, କର୍ମ ଓ ଗୁଣର ଭାର ବୋହି ବୋହି କେଜାଣି କେଉଁ ଅନାଦି କାଳରୁ ସେମାନେ ବୁଲି ବୁଲି ଥକି ଗଲେଣି । ପ୍ରଭୁ

ଶ୍ରୀରାମ ଯାହାକୁ ଟିକିଏ ଦୟାକରି ଗ୍ରହୁଁଛନ୍ତି, ସେହି କେବଳ ଏଇ କାଳ, କର୍ମ ଓ ଗୁଣର ଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତି ପାଉଛି । ଆମ ସଂସାରର ଦୁଃଖ କଟାଇବାକୁ ସେଇ କେବଳ ସମର୍ଥ । ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଜ୍ଞାନୀ ଭାବି ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସଂସାର-ତାରିଣୀ ଭକ୍ତିକୁ ଆଦର ନ କରି ଖାଲି ଜ୍ଞାନକୁ ଆଶ୍ରା କରିଥାଆନ୍ତି ସେମାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ପାଇଲେ ବି କିଛି ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ "ମୁଁ ହରିଙ୍କର ଦାସ" ଏଇ ବୁଦ୍ଧିରେ ଖାଲି ହରିନାମ ଜପ କରନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ଗୁଣ, ଲୀଳା, ଶୁଣନ୍ତି ବା କୀର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି ସେମାନେ ସହଜରେ ସଂସାରରୁ ତରି ଯାଆନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କୀର୍ତ୍ତନ କ'ଣ ସବୁବେଳେ ଭଲ ଲାଗେ ?

ଉତ୍ତର—ଶ୍ରୀରାମଚରିତମାନସ ଯାହାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ ସେ ଜଗତରେ ଠକ । ଆଉ ସେ ନିଜେ ବି ଠକିଯାଏ । ବହୁତ ଜନ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଏହି ସଂସାରରେ ଉବୁଟୁବୁ ହେଉଥାଏ । ଶ୍ରୀରାମଚରିତମାନସ ଶୁଣି ଯାହା ମନ ସରସ ନହୁଏ ସେ ପ୍ରକୃତରେ ଧନ୍ୟ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଏତେ ସମୟ ଦେବେ କିଏ ଖାଲି ଏହି ଭଜନ କୀର୍ତ୍ତନ କରିବ ?

ଉତ୍ତର—ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ପୁରାଣରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ମଣିଷର ସବୁ ଭୁଲିଗଲାବେଳେ ସେ ଅଧେ ଦେଇ ରକ୍ଷା

କରେ । ଏଇଟା ବୁଦ୍ଧିମାନ ଲୋକର କାମ । କିନ୍ତୁ ମୂର୍ଖର ସର୍ବସ୍ୱ ଚାଲିଗଲେ ବି ହଠ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ମୁଣ୍ଡ ପୋଡି କାନ୍ଦେ । କପଟ ଭାବ ଥିବା ଲୋକ ପାଇଁ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ନିୟମ ଦରକାର ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର—କଳିକାଳରେ ଆମ ହୃଦୟରେ କପଟତା ଭରି ଯାଉଛି । ତେଣୁ ଏହି କାଳରେ ମଣିଷ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ନିଜକୁ ସଜାଡ଼ି ନ ହେଲେ ସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ରାବଣ ବଧବେଳେ ବିଭୀଷଣ ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କର ରଥ ନାହିଁ । ଦେହରେ ବର୍ମ ନାହିଁ । ପାଦରେ ଯୋତା ନାହିଁ । ଦୁଃଖ କରି ବିଭୀଷଣ କହିଲେ—ପ୍ରଭୁ ରାବଣକୁ ଜିଣିବେ କେମିତି ?

ପ୍ରଶ୍ନ—କ'ଣ ହେଲା ?

ଉତ୍ତର—ଶ୍ରୀରାମ କହିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ରଥରେ ଅନ୍ୟକୁ ଜୟ କରାଯାଏ ସେ ରଥର ଦୁଇଟି ଚକ—ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ଆଉଟି ଧୈର୍ଯ୍ୟ । ସତ୍ୟ ଓ ସୌଜନ୍ୟ ହେଲା ଦୁଇ ପାଖର ଦୃଢ଼ ପତାକା । ଏଇ ରଥର ଚାରୋଟି ଅଶ୍ୱ—ବଳ, ବିବେକ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜୟ ଓ ପରର ଉପକାର । ଏଇ ଅଶ୍ୱ ଚାରୋଟି ଯେଉଁ ରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧା ହୋଇଛନ୍ତି ସେଥିରେ ତିନୋଟି ଗୁଣ—କ୍ଷମା, ଦୟା ଓ ମମତା । ସେ ରଥର ସାରଥି ହେଉଛନ୍ତି ହରିଭଜନ । ଏହାର ଢ଼ାଲ ହେଉଛି ବୈରାଗ୍ୟ । ଏହାର ତରବାରୀ ହେଉଛି ସନ୍ତୋଷ । ଏହି

ରଥରେ ଥିବା ପରଶୁ ହେଉଛି ତ୍ୟାଗ ଓ ଶକ୍ତି ହେଉଛି ବୁଦ୍ଧି । ଏହାର ଧନୁ ହେଉଛି ବିଜ୍ଞାନ । ଏହାର ଶରମୁଣି (ତୁଣୀର) ହେଉଛି ନିର୍ମଳ ମନ । ସେଥିରେ ନାନା ପ୍ରକାରର ଶର ପୂରି ରହିଛି । ସେହି ଶରମାନଙ୍କର ନାମ ହେଉଛି ଯମ ନିୟମ ଆଦି । ଏହି ରଥର କବଚ ହେଉଛି ଗୁରୁ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ପୂଜା । ଏ ରଥ ଧର୍ମମୟ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜୟ କରିବାକୁ ଇଏ ଏକା ସମର୍ଥ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଆମେ ସଂସାରୀ ଲୋକ କ'ଣ ପାରିବା ?

ଉତ୍ତର—ନ ପାରିବା କାହିଁକି ? ଆମେ ତ ନିଜେ କିଛି କରୁନାହୁଁ । ସେଇ ଶ୍ରୀରାମ କରାଇବେ । ମଦ, ମୋହ ଓ ମମତା ହେଉଛନ୍ତି ରାତିର ଅନ୍ଧାର ପରି । ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଉଦୟ ହେଲା ପରି ସେମାନଙ୍କୁ ବିନାଶ କରେ । ଖାଲି ଧର୍ମ ପଥରେ ଚାଲିଲେ ସୁଖ ମିଳିବ । ବିଷୟ କାମନା କରୁଥିବା ଲୋକେ ବହୁତ ପ୍ରକାରର ରୋଗ, ବିୟୋଗ ଆଦି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ାକ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କର ପାଦପଦ୍ମକୁ ଆଦର ନ କରିବାର ଫଳ । ସେଠି ଯାହାର ମତି ନାହିଁ, ସେ ଅତି ଦୁଃଖୀ । ଯେ ତାଙ୍କୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଚଳେ ସେ ସାଧୁ । ସେ ଅନନ୍ତ ସୁଖ ଭୋଗ କରେ । ସେହି ପ୍ରକାରର ଭକ୍ତଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ହେବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେମିତି ଚିହ୍ନିବ ?

ଉତ୍ତର—ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ, ଲୋଭ, ମାନ ଓ ଅପମାନ ନ ଥାଏ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସଂପଦ ଓ ବିପଦ ଦୁଇଟି ସମାନ । ସେମାନେ ମୁନି ଓ ସାଧୁ । ସେମାନେ ଚିନ୍ତାପର ଅଧୀନ ନୁହନ୍ତି । ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ କଥା ମଣିଷର ଗ୍ୟାନ ଖୋଲିଦିଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସାଧୁ ଓ ଅସାଧୁଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଭେଦ କଣ ?

ଉତ୍ତର—ଅସାଧୁ ହେଉଛି କୁରାଢ଼ୀ ଓ ସାଧୁ ହେଉଛି ଚଂଦନ । ଚନ୍ଦନ ପ୍ରତି କୁରାଢ଼ୀର ଆଚରଣ ଅସାଧୁର ଆଚରଣ । କୁରାଢ଼ୀ ପ୍ରତି ଚନ୍ଦନର ଆଚରଣ ହେଉଛି ସାଧୁର ଆଚରଣ । ସାଧୁଲୋକଂକ ପ୍ରତି ଯେ ଖରାପ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଏ, ସାଧୁ ଲୋକେ ତାକୁ ନିଜର ଗୁଣ ଦେଇ ଭଲ ବାଟକୁ ନିଅଂତି । ସେଥିପାଇଁ ଚନ୍ଦନ ଦେବତାଂକ ମୁଂଡ଼ରେ ଲାଗେ । ଆଉ କୁରାଢ଼ୀ ଚନ୍ଦନକୁ ହାଣି ଥିବାରୁ ତାର ଦାଢ଼ ମରି ଯାଇଥିଲେ ସେ ନିଆଁରେ ତତା ହୋଇ ପିଟା ହୁଏ । ଅସାଧୁର ସାଧୁ ପ୍ରତି ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବାର ଦଂଡ଼ ଆଗରୁ ମିଳି ନ ଥିଲେ ମଲା ପରେ ଯମ ଲୋକରେ ଅସାଧୁକୁ ମିଳେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଅସାଧୁ ଲୋକର ବ୍ୟବହାର କିପରି ?

ଉତ୍ତର—ଅସାଧୁ ଲୋକର ଦେବା ନେବା ଓ ଖାଇବା—ସବୁ କଥାରେ ମିଛ ଖେଳୁଥାଏ । ସେ ମୟୂର ପରି ମଧୁର କଥା କହେ କଂଚୁ ଖାଏ ସାପ । ତାର ମୁହଁ ଯେପରି ମଧୁର ହୃଦୟ ସେହିପରି କଠୋର । ପରର ଦୁଃଖରେ ଏମାନେ ସୁଖି ହୁଅଂତି । ଲୋଭୀ, କ୍ରୋଧୀ ଓ ଲଂପଟୀ ହୁଅଂତି । ଭଲଲୋକର ସାଂଗ ଓ ହରିଂକର କଥା ତାଂକୁ ଭଲଲାଗେ ନାହିଁ । ଭିତରେ ଖରାପ ଗୁଣ ରଖି ଏମାନେ ଉପରେ ସାଧୁ ସାଜିଥାଂତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ —ଈଶ୍ୱର କାହିଁକି ତାଂକୁ ଦଂଡ଼ ଦିଅଂନ୍ତି ନାହିଁ ?

ଉତ୍ତର—ଦିଅନ୍ତି । କାଳ ରୂପରେ ଶୁଭ ଓ ଅଶୁଭ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର କର୍ମଫଳ ଦିଅଂନ୍ତି । ଚତୁର ଲୋକ ଠକି ଶିଖେ । ନିଜର ଅନୁଭବରୁ ଏଇ ବିଚାର କରି ସଂସାରକୁ ସବୁ ଦୁଃଖର ମୂଳ ବୋଲି ଧ୍ୟାନ କରି ତାଂକୁ ଭଜେ । ଗୁଣ ଓ ଦୋଷ ଦୁହେଁ ହେଉଛଂନ୍ତି ମାୟାର କାମ । ତେଣୁ ଗୁଣ ଓ ଦୋଷ ବହୁତ ପ୍ରକାରର । ଗୁଣ ଓ ଦୋଷ ନ ଦେଖିବା ହେଉଛି ବିବେକୀ ଲୋକର କାମ । ଆଉ ସେଇଟା ପ୍ରକୃତ ଗୁଣ । ହରିକଥାରେ ଯାହାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ହୁଏ ତାର ହୃଦୟ ପଥର । ତାକୁ କେହି ଭଲ ପାଆଂନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ପରଶମଣିକୁ ଫୋପାଡ଼ି, ବାଲିଗରଡ଼ା ଧରି ଜନ୍ମ ପରେ ଜନ୍ମ ସେମିତି ହଂତସଂତ ହେଉଥାଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କଣ କଲେ ସଂସାରରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିବ ?

ଉତ୍ତର—ଏହି ଭବ ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ମଣିଷର ଦେହ ଡଂଗା ପରି ଭାସୁଛି । ପ୍ରଭୁଂକର ଦୟା ହେଉଛି ଅନୁକୂଳ ପବନ । ସଦ୍‌ଗୁରୁ ହେଉଛନ୍ତି ସେ ଡଙ୍ଗାର ମଂଗୁଆଳ । ଭଲ ମଂଗୁଆଳ

ହାତରେ ନ ପଡ଼ିଲେ ଉଗାଟିର କୂଳକିନାରା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ନିଜେ ପ୍ରଭୁ ବୁଝାଇ ଦେଇଛଂନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କଣ ବୁଝାଇଛନ୍ତି ?

ଉତ୍ତର—ତମେ ଯଦି ପରଲୋକ ଓ ଇହଲୋକରେ ସୁଖୀ ହେବାକୁ ଚାହିଁ ତେବେ ତାଂକର ଠାରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ରଖ । ଭକ୍ତିର ମାର୍ଗ ହେଉଛି ସହଜ ଓ ସୁଖକର । ଗ୍ୟାନର ମାର୍ଗ ବଡ଼ କଠିଣ । ଏଥିରେ ମନର ଅବଲଂବନ ନ ଥାଏ । ଗ୍ୟାନୀ ହୋଇମଧ୍ୟ ଭକ୍ତି ନଥିଲେ ସେ ଈଶ୍ୱରଂକର କୃପା ପାଏ ନାହିଁ । ଭକ୍ତିମାର୍ଗ ସମସ୍ତ ସୁଖର ଖଣି । କିଂତୁ ସତ୍‌ସଂଗ ବିନା ପ୍ରାଣୀ ଏତକ ପାଇପାରେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ରାବଣ ତ ସେମିତି ଭକ୍ତି ଦେଖାଇ ଏତେ ଉତ୍‌ପାତ କଲା !

ଉତ୍ତର—ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଦାସ ସବୁ କଥାରେ ନିର୍ଭର ରଖେ । ଯେତେଦିନଯାଏ ରାବଣର ଉଚିତ କର୍ମ ଓ ସାଧୁ ସଂଗ ଥିଲା ସେତକ ଦିନ ସେ ବଡ଼ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁଦିନୁ ସେତକ ଶେଷ ହେଲା, ସେଇଦିନୁ ତାର ପତନ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କାହାର ପତନ ନ ହୋଇଅଛି ?

ଉତ୍ତର—ପ୍ରକୃତ କଥା । ମାୟା ହାତରୁ କାହାର ନିସ୍ତାର ନାହିଁ । ସମସ୍ତଂକୁ ଗୁଣ-ସନ୍ନିପାତ ପରି ଘେରେ । ଅଭିମାନ ଓ ଅହଂକାର ସହଳ ଉଚ୍ଚରରେ ମଣିଷକୁ ଜଗୁ କରେ । ଯୌବନର ଜରରେ କିଏ କଗୁଡ଼ି ହୋଇ ନ ପଡିଛି ? ମାୟା ମମତା କାହାକୁ ଯଶ ନଷ୍ଟ ନ କରି ଗୁଡ଼ିଛି ? ଦୁଃଖ ଶୋକ ରୂପରେ ଝଡ଼ ପବନ କାହାକୁ ଥରାଇ ନ ଦେଇଛି ? ଚିଂତା ସାପ ରୂପରେ କାହାର ଦଂଶନ ନ କରିଛି ? ଏଇ ଜଗତ ମାୟାରେ ପୂରି ରହିଛି । ଦେହ ଦାରୁକାଠ ପରି, ମନ ଘୁଣକାଠ ପରି ! କିଏ ଅଛି ଯାହାର ହୃଦୟରେ ଏହି ଘୁଣ ନ ଲଗିଛି ? ମାୟାର ସେନା ଗୃହଆଡ଼େ ଖେଦି ରହିଛଂତି । ସେହି ମାୟା ପତନ କରାଏ । ସେଇ ପୁଣି ଶ୍ରୀରାମଂକର ଦାସୀ । ତାଂକର କୃପା ବିନା ମାୟା ହାତରୁ ନିସ୍ତାର ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ସେଇଥିପାଇଁ କଣ ଶ୍ରୀରାମ ଆସିଥିଲେ ?

ଉତ୍ତର—ହଁ । ଭଗବାନ ପ୍ରଭୁଭକ୍ତଂକ ପାଇଁ ରାମ-ରାଜା ରୂପେ ଆସିଥିଲେ । ପରମ ଲୀଳା କରି ଯାଇଛଂତି । ସେହି ଲୀଳା ତାଂକର ଭକ୍ତଜନଂକୁ ସୁଖ ଦିଏ । ଆଉ ଅସୁର ମନର ଲୋକଂକୁ ମୋହିତ କରେ । ଉଙ୍ଗାରେ ଗଲ୍‌ବେଲେ ଜଣାଯାଏ

ଯେମିତି ଡଂଗା ଚାଲୁନାହିଁ ଅଥଚ ଜଗତ ଚାଲୁଛି । ଅସ୍ଥିର ଭାବର ଲୋକେ ମନେ କରଂତି ଯେ ଠାକୁର ଚାଲି ଯାଉଛଂତି କିଂତୁ ସେମାନେ ସ୍ଥିର ରହିଛଂତି । ସେମାନେ ସବୁବେଳେ ମାୟାର ଅଂଧକୂପରେ ପଡ଼ି ସଡ଼ୁଛଂତି । ଶ୍ରୀରାମଂକୁ ଜାଣିବେ କେମିତି ? କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ, ମଦ ଓ ଘରକରଣା ହେଉଛି ମାୟାର ସ୍ୱରୂପ । ଏହି ମାୟାର ଖେଳ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଶ୍ରୀରାମ ଅବତାର ହୋଇଥିଲେ । ଭକ୍ତମାନଂକର ମନ ଜାଣି ଦେଖା ଦେଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ପ୍ରଭୁଂକର ତ ଅସୀମ ଦୟା ?

ଉତ୍ତର—ଏ ବିଷୟରେ ଆଉ ସଂଦେହ ଅଛି ? ତାଂକର ଭକ୍ତ ଉପରେ ଅଶେଷ ମମତା ବୋଲି ସେ ପ୍ରଥମେ ମନରୁ ବଡ଼-ପଣର ଅଭିମାନ ଉପାଡ଼ି ଦିଅଂତି । ମା ଯେମିତି କଠିନ ହୃଦୟରେ ପିଲାର କଷ୍ଟ ଓ କାନ୍ଦଣାକୁ ଖାତିର ନକରି ପିଲା ଦେହରୁ ବିଥ ଚିପିଦିଏ । ପ୍ରଭୁ ସେହିପରି ନିଜ ଭକ୍ତର ହିତ ପାଇଁ ତାର ଅଭିମାନ ହରଣ କରଂତି । କ୍ଷଣିକର କଷ୍ଟକୁ ମନରେ ତିଳେ ହେଲେ ଧରଂତି ନାହିଁ । ତେବେ ବି ମନ କ'ଣ ସହଜରେ ଭ୍ରମ ଛାଡ଼ି ତାଂକୁ ଭଜେ କି ?

ପ୍ରଶ୍ନ—ହରି ଭଜନରେ କଣ ସଂସାରର କ୍ଲେଶ ଘୁଞ୍ଚିବ ?

ଉତ୍ତର—ହଁ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦୟାରେ ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ ହୁଏ । ଅବିଦ୍ୟା ଆଉ ଗ୍ରାସ କରିପାରେ ନାହିଁ । ପ୍ରଭୁ ଭକ୍ତର ସମସ୍ତ ବିପଦ ଆପଦକୁ ଆଡୁଆଳ କରି ଜଗି ରହନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କେମିତି ?

ଉତ୍ତର—ମନେକର ଜଣକର ବହୁତଗୁଡ଼ିଏ ପୁଅ ଅଛନ୍ତି । କିଏ ପଣ୍ଡିତ, କିଏ ଯୋଗୀ, କିଏ ଧନୀ ଓ କିଏ ବୀର । ବାପ ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ସମାନ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଏ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ପିଲା ଅଛି ତା'ର କିଛି ଗୁଣ ନାହିଁ । ସେ ପିତୃଭକ୍ତ । ମନପ୍ରାଣରେ ବାପର ସେବା କରେ । ବିଚାର କରି ଦେଖ ଯେ ସେଇ ପିଲାଟି ବାପର ପ୍ରାଣ ସମାନ । ସେହିପରି ଏହି ଚରାଚର ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସନ୍ତାନ । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ମନରୁ କପଟ, ଅହଂକାର ଛାଡ଼ି ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ଭଜନ କରେ ସେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ସମାନ ନ ହେବ କେମିତି ?

ପ୍ରଶ୍ନ—କେମିତି ବିଶ୍ୱାସ ଆସିବ ?

ଉତ୍ତର—ଭକ୍ତିରେ ବିଶ୍ୱାସ ଆସେ । ଜଣା ନ ଗଲେ ମଣିଷ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ବିନା ପ୍ରୀତି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପ୍ରୀତି ନ ହେଲେ ଭକ୍ତି ଦୃଢ଼ ହୁଏ ନାହିଁ । ପ୍ରୀତିଭରା ଭକ୍ତି ନିର୍ମଳ ପାଣି ପରି ମିଶିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରୀତି ନ ଥିବା ଭକ୍ତି ବିନ୍ଦୁଏ ତେଲ ପରି ପାଣିରେ ଯିନା ଭସେ, କେବେହେଲେ ପାଣିରେ ମିଶି ପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭକ୍ତି ନ ଥାଇ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଭଜନ କଲେ ମନରୁ କାମନା ନାଶ ହୁଏ ନାହିଁ । କାମନା ଥିବାଯାଏ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ସୁଖ ନାହିଁ । ରାମଭଜନ ବିନା କାମନା ଦୂରହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—କଣ କଲେ ମନ ସ୍ଥିର ହୋଇପାରିବ ?

ଉତ୍ତର—ଇଏତ ବଡ଼ କଷ୍ଟ କଥା । ଶ୍ରଦ୍ଧା ବିନା ଧର୍ମ ପାଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ଭଲଲୋକର ସେବା ନ କଲେ ଚରିତ୍ର ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ବିନା କେବେ କାମରେ ସିଦ୍ଧି ହୁଏ ନାହିଁ । ମୁକ୍ତି ହେଉଛି ବିଶ୍ରାମ । ତର୍କ କରିବ ନାହିଁ । ମନରୁ ସବୁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଦୂର କରିବ । ପ୍ରଭୁଙ୍କର କୃପା ବିନା ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଜୀବ ବିଶ୍ରାମ ପାଇ ନ ପାରେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ଆମେ ଯଦି ଖରାପ ଲୋକ ହୋଇଥାଉଁ, ତେବେ କଣ ଆମେ ପ୍ରଭୁଂକର ଭଜନ ହୋଇ ପାରିବୁ ?

ଉତ୍ତର—ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । କାକଭୁଷଂଣ୍ଡି ଗରୁଡ଼ଙ୍କୁ କହିଛଂନ୍ତି ଯେ ତାଂକର କାଉର ଶରୀର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେହି ଶରୀରରେ ରାମ ଭକ୍ତିର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିବାରୁ ସେ ସେଇ ଦେହ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ଦେହ ଧରିବାକୁ ଚାହାଂନ୍ତି ନାହିଁ । ପରମ ହିତକାରୀ ଲୋକ ଅତି ନୀଚ ହୋଇଥିଲେ ବି ତାହାଠାରୁ କିଏ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ ହୋଇପାରେ ? ପାଠ ନାମକ ଗୋଟିଏ କାଠ ଦ୍ୱାରା ପାଠ ସୂତା ହୁଏ । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଏହି କାଠକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣ ସମାନ ଯତ୍ନ କରଂନ୍ତି । ଯେଉଁ ଶରୀରରେ ରାମ ଭଜନର ସୁବିଧା ମିଳେ ତାହା ଅପବିତ୍ର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପବିତ୍ର ।

ପ୍ରଶ୍ନ—ନୀଚ ଲୋକ ସାଂଗରେ କିପରି ଚଳିବ ?

ଉତ୍ତର—ନୀଚ ଲୋକ ଯାହା ପ୍ରସାଦରେ ବଡ଼ ହୁଏ, ପ୍ରଥମେ ସେ ତାକୁ ହିଁ ନାଶ କରେ । ନିଆଁରୁ ଧୂଆଁ ବାହାରେ । ସେଇ ଧୂଆଁ ମେଘ ହୋଇ ବର୍ଷା ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ନିଆଁକୁ ଲିଭାଏ ।

ପୁଣି ଦେଖ ଧୂଳି ବାଟୋଇର ପାଦ ପାଖରେ ରାସ୍ତାରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ତାକୁ କେହି ଆଦର କରେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଦ ପ୍ରହାର ସହୁଥାଏ । ତା'ର ଦୁଃଖ ଦେଖି ପବନ ତାକୁ ଆକାଶକୁ ଉଡ଼ାଇ ନେଲେ ଆଗ ସେହି ପବନକୁ ସେ ମଇଳା କରେ । ତେଣୁ ଗ୍ୟାନ ଲୋକେ କହନ୍ତି ନୀଚ ସାଂଗରେ କଳି ବା ବଂଧୁତା ଉଭୟ କ୍ଷତିକାରକ । ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକକୁ ପ୍ରଥମେ ବଂଦନା କରି ପରେ ଭଲ ଲୋକଂକୁ ବଂଦନା କରିବା ହେଉଛି କଳିକାଳର ନୀତି ଶିକ୍ଷା ।

ନଂ ....
ତା ....